

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

JAARREKENING 2016

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants, LLP

EY Building a better working world

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

JAARREKENING 2016

Inhoudsopgave	Pagina
I ALGEMEEN	
I.1 Samenstelling Raad van Toezicht, Raad van Bestuur en overige personalia	3
II GECONSOLIDEERDE JAARREKENING	
II.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2016 en 2015	6
II.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2016 en 2015	7
II.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2016 en 2015	10
II.4 Toelichting algemeen bij de geconsolideerde jaarrekening en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	11
II.5 Toelichting op de geconsolideerde balans	23
II.6 Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening	35
II.7 Aanvullende gegevens en specificaties bij de geconsolideerde jaarrekening	47
III ENKELVOUDIGE JAARREKENING	
III.1 Enkelvoudige balans LUMC per 31 december 2016 en 2015	54
III.2 Enkelvoudige resultatenrekening LUMC over 2016 en 2015	55
III.3 Enkelvoudig kasstroomoverzicht 2016 en 2015	58
III.4 Toelichting algemeen bij de enkelvoudige jaarrekening	59
III.5 Toelichting op de enkelvoudige balans	59
III.6 Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening	70
III.7 Aanvullende gegevens en specificaties bij de enkelvoudige jaarrekening	83
III.8 Vaststelling en goedkeuring jaarrekening	89
IV OVERIGE GEGEVENS	
IV.1 Identificatiegegevens, juridische status en resultaatbestemming	91
IV.2 Kwantitatieve gegevens inzake de besteding Rijksbijdrage	92
IV.3 Financiële verantwoording besteding Rijksbijdrage 2016	92
IV.4 Relevante (neven)functies van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht	94
IV.5 Legitimering academische component	96
IV.6 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100

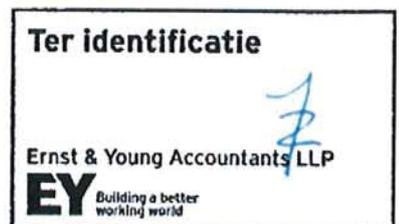
Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

JAARREKENING 2016

I ALGEMEEN

I.1 PERSONALIA

RAAD VAN TOEZICHT

dr. C.A. Linse, voorzitter, vanaf 01-12-2015
prof. dr. E. Briët, vanaf 01-08-2010
mr. drs. C.J.M. van Rijn, tot 01-07-2016
mw. dr. N.D. de Ruyter, vanaf 01-02-2013
mw. mr. W. Sorgdrager, tot 01-10-2016
drs. D.G. Vierstra, vanaf 01-07-2016
mw. drs. E.C. Meijer, vanaf 01-10-2016
mw. mr. A.E. Hoeksema, ambtelijk secretaris

RAAD VAN BESTUUR

prof. dr. W.J.M. Spaan, voorzitter
H.P.J. Gerla RA, lid Raad van Bestuur
prof. dr. P.C.W. Hogendoorn, decaan en lid
mw. mr. A.E. Hoeksema, secretaris

DIRECTEUREN

drs. T.F. Damen, directeur facilitair bedrijf
mw. drs. L.E.W. van Groningen, directeur
bouwzaken
mw. mr. A.E. Hoeksema, directeur bestuurlijk
juridische zaken
mw. mr. D. van de Leur, directeur HRM
ir. F.K. van Lambalgen, directeur ICT
drs. G.H.M. van Loon, directeur financiën
mw. drs. A.S. van Leeuwen, directeur facilitair
bedrijf
mw. drs. M.T. van 't Oever, directeur
Communicatie
dr. J.T. Tamsma, directeur medische zaken
mw. ir. J. Ton, directeur onderzoek

BESTUUR DIVISIE 1

prof. dr. R.A.E.M. Tollenaar, voorzitter
prof. dr. L.P.H.J. Aarts, lid
drs. L.F. Been MSc, manager bedrijfsvoering
B.C. Nijman, manager zorg

BESTUUR DIVISIE 2

prof. dr. A.J. Rabelink, voorzitter
prof.dr. F.W. Dekker, lid
mr. drs. P. Bilars, manager bedrijfsvoering
J.C. van Rossum, manager zorg

BESTUUR DIVISIE 3

prof. dr. A.M. van Hemert, voorzitter
prof. dr. J.M.M. van Lith, lid
drs. E. Vos, manager bedrijfsvoering
mw. M.J. van Kersbergen-Visser, manager zorg

BESTUUR DIVISIE 4

prof. dr. W.E. Fibbe, voorzitter
mw. drs. G.E. de Blécourt, manager bedrijfsvoering
prof. dr. H.J. Tanke, lid

AFDELINGSHOOFDEN

prof. dr. L.P.H.J. Aarts, anesthesiologie
mw. prof. dr. C.J. van Asperen, klinische genetica
prof. dr. P.P.G. van Benthem, keel-, neus- en
oorheelkunde
prof. dr. M.A. van Buchem, radiologie
mw. dr. C.M. Cobbaert, klinische chemie en
laboratoriumgeneeskunde
prof. dr. W.E. Fibbe, immuno hematologie en
bloedtransfusie
prof. dr. A.J. Gelderblom, medische oncologie
prof. dr. H.J. Guchelaar, klinische farmacie en
toxicologie
prof. dr. E. de Jonge, intensive care
prof. dr. A.M. van Hemert, psychiatrie
dr. C. Heringhaus, spoedeisende hulp
prof. dr. T.J.W. Huizinga, reumatologie
prof. dr. F.W. Jansen, gynaecologie a.i
prof. dr. J. Kievit, kwaliteitsinstituut
prof. dr. R.J.M. Klautz, thoraxchirurgie
prof. dr. A.C.M. Kroes, medische microbiologie
prof. dr. J.M.M. van Lith, verloskunde
prof. dr. G.P.M. Luyten, oogheelkunde
drs. P.A. van Luyt, OK centrum (tot 01-06)
prof. dr. S.M. van der Maarel, humane genetica en
toxicologie
mw. prof. dr. C.A.M. Marijnen, radiotherapie
mw. prof. dr. C.L. Mummery, anatomie en
embryologie
prof.dr. J.J.C. Neefjes, chemische immunologie
(vanaf 01-07)
prof. dr. R.G.H.H. Nelissen, orthopedie
prof. dr. M.E. Numans, public health en
eerstelijngeneeskunde
prof. dr. R.C.M. Pelger, urologie
prof. dr. W.C. Peul, neurochirurgie

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

prof. dr. A.J. Rabelink, nierziekten /
ouderengeneeskunde / endocrinologie
prof. dr. P.H. Reitsma, trombose en hemostase
(tot 01-06)
prof. dr. E.H.H.M. Rings, WA kinderziekenhuis
prof. dr. R.A.C. Roos, neurologie
prof. dr. F.R. Rosendaal, klinische epidemiologie
prof. dr. M.J. Schalij, hartziekten
dr. S.K. Schiemanck, revalidatiegeneeskunde
prof. dr. V.T.H.B.M. Smit, pathologie
prof. dr. T. Stijnen, medische statistiek en bio-
informatica
prof. dr. H.J. Tanke, moleculaire celbiologie
prof. dr. C. Taube, longziekten
prof. dr. R.A.E.M. Tollenaar, heerkunde
prof. dr. J.H. Veelken, hematologie
dr. R.A. Veenendaal, maag-, darm- en leverziekten
prof. dr. M.H. Vermeer, huidziekten (vanaf 01-06)
prof. dr. R.R.J.M. Vermeiren, kinder- en
jeugdpsychiatrie
prof. dr. L.G. Visser, infectieziekten
prof. dr. R. Willemze, huidziekten (tot 01-06)
mw. prof. dr. M.Yazdanbakhsh, parasitologie

DIENSTHOOFDEN

mw. dr. ir. A.C. van der Eyk, centrale
sterilisatiedienst
drs. J.H.J. Belt, Walaeusbibliotheek
ds. A.J. Hammer, dienst geestelijke verzorging
mw. H.J. Hollander, dienst diëtetiek,
maatschappelijk werk en patiëntenservice
dr. H.M. Vermeulen, fysiotherapie

ONDERNEMINGSRAAD

C.G.P. Wendel, voorzitter (tot 01-08,
lid vanaf 01-08)
mw. C. de Vogel, vice-voorzitter (tot 01-08,
voorzitter vanaf 01-08)
F.M.J.K. Beyleveld, vice-voorzitter (vanaf 01-08)
M.G.M. Pieters, secretaris
E.J. Betting
dr. M.R. Bladergroen
drs. P.M. Bloemendaal
mw. M.S. de Bruijn
mw. S.J. van Duijvenvoorde
mw. P.J. Herbschleb
mw. M.M. Hillebrink
mw. dr. M.A. Huisman
mw. M. Messemaker
mw. E.R. Paulsen

D.H.J. Snabilie

mw. J.P. Groeneveld, ambtelijk secretaris

STUDENT ASSESSOR 2014-2015

mw. J. van der Does (tot 01-09)
A. Khawar (vanaf 01-09)

STUDENTENRAAD 2015 – 2016

mw. M. Bergmans
A. Broux
mw. W. Cheng
mw. M. Gerretsen
K. Kaushik
mw. E. Klaase
mw. L. Vroonhof

CLIENTENRAAD

F. Kingma, voorzitter (tot 01-09, vice-voorzitter
vanaf 01-09)
A. Peterse, vice-voorzitter (tot 01-09, voorzitter
vanaf 01-09)
mw. A. van Arnhem
mw. C. van den Bos
mw. E. Bosman
mw. T. Dickhoff
mw. L. van Ettinger-Roossien
mw. P. Kespi
J. Messing (tot 01-12)

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM 1

JAARREKENING 2016

II GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

---

¹ Zijnde de rechtspersoon Academisch Ziekenhuis Leiden, h.o.d.n. LUMC

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

II.1 LUMC-GROEP

Geconsolideerde balans per 31 december 2016
(na resultaatbestemming)

(x 1.000)

	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	4	9
Materiële vaste activa	2	433.151	435.767
Financiële vaste activa	3	14.970	14.508
Totaal vaste activa		<u>448.125</u>	<u>450.284</u>
Vlottende activa			
Vorraden	4	3.760	3.945
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	5.066	31.937
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	40	299
Debiteuren en overige vorderingen	7	125.864	107.534
Liquide middelen	8	116.095	104.650
Totaal vlottende activa		<u>250.825</u>	<u>248.365</u>
Totaal activa		<u><u>698.950</u></u>	<u><u>698.649</u></u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	9	18	18
Algemene en overige reserves		253.972	230.728
Totaal eigen vermogen		<u>253.990</u>	<u>230.746</u>
Aandeel derden in groepsvermogen		588	439
Totaal groepsvermogen		254.578	231.185
Voorzieningen			
	10	68.878	70.111
Langlopende schulden			
	11		
Schulden aan kredietinstellingen		129.818	177.226
Investeringssubsidie a fonds perdu		27.821	30.296
Overige schulden en vooruitontvangen bedragen		14.948	14.623
Totaal langlopende schulden		<u>172.587</u>	<u>222.145</u>
Kortlopende schulden			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	6	372	333
Overige kortlopende schulden	12	202.535	174.875
Totaal kortlopende schulden		<u>202.907</u>	<u>175.208</u>
Totaal passiva		<u><u>698.950</u></u>	<u><u>698.649</u></u>

Ter identificatie

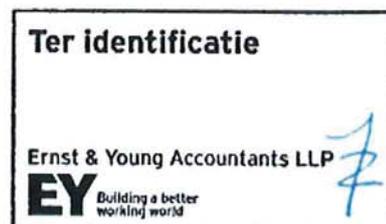
Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

II.2 LUMC-GROEP

Geconsolideerde resultatenrekening over 2016

(x 1.000)

	Ref.	2016 €	2015 €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	13	502.521	483.080
Subsidies	14	184.527	179.742
Overige bedrijfsopbrengsten	15	129.216	124.313
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>816.264</u>	<u>787.135</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	16	479.203	454.884
Afschrijvingen vaste activa	17	44.694	43.533
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	18	17	161
Overige bedrijfskosten	19	259.397	242.396
Som der bedrijfslasten		<u>783.311</u>	<u>740.974</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		32.953	46.161
Financiële baten en lasten	20	-9.644	-8.027
GROEPSRESULTAAT		<u>23.309</u>	<u>38.134</u>
Aandeel derden in groepsresultaat		-149	-175
RESULTAAT BOEKJAAR LUMC-groep		<u><u>23.160</u></u>	<u><u>37.959</u></u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2016</u>	<u>2015</u>
		€	€
Toevoeging/(onttrekking):			
Algemene reserve		15.598	10.188
Reserve aanvaardbare kosten		7.562	27.771
		<u>23.160</u>	<u>37.959</u>

LUMC-GROEP

Geconsolideerde resultatenrekening per segment

Resultatenrekening collectief gefinancierd over 2016

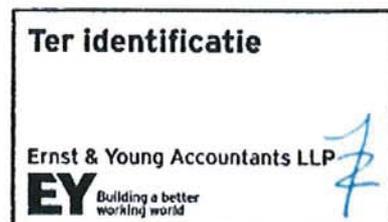
(x 1.000)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	502.521	482.980
Subsidies	184.499	179.742
Overige bedrijfsopbrengsten	36.900	34.954
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>723.920</u>	<u>697.676</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	419.830	396.416
Afschrijvingen vaste activa	44.095	42.906
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Overige bedrijfskosten	240.403	222.207
Som der bedrijfslasten	<u>704.328</u>	<u>661.529</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	19.592	36.147
Financiële baten en lasten	-12.028	-8.364
GROEPSRESULTAAT	<u>7.564</u>	<u>27.783</u>
Aandeel derden in groepsresultaat	-2	-12
RESULTAAT BOEKJAAR LUMC-groep	<u><u>7.562</u></u>	<u><u>27.771</u></u>

RESULTAATBESTEMMING

Het resultaat is als volgt verdeeld:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	7.562	27.771
	<u>7.562</u>	<u>27.771</u>

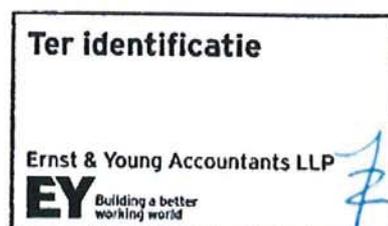
LUMC-GROEP

Geconsolideerde resultatenrekening per segment

Resultatenrekening niet-collectief gefinancierd over 2016

(x 1.000)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Overige bedrijfsopbrengsten	92.344	89.459
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>92.344</u>	<u>89.459</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	59.373	58.468
Afschrijvingen vaste activa	599	627
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	17	161
Overige bedrijfskosten	18.994	20.189
Som der bedrijfslasten	<u>78.983</u>	<u>79.445</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	13.361	10.014
Financiële baten en lasten	2.384	337
GROEPSRESULTAAT	<u>15.745</u>	<u>10.351</u>
Aandeel derden in groepsresultaat	-147	-163
RESULTAAT BOEKJAAR LUMC-groep	<u><u>15.598</u></u>	<u><u>10.188</u></u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		
	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Toevoeging/(onttrekking):		
Algemene reserves	15.598	10.188
	<u>15.598</u>	<u>10.188</u>

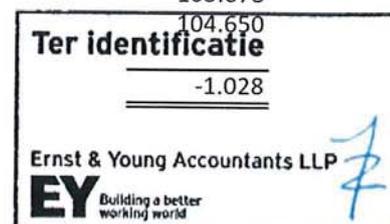

II.3 LUMC-GROEP

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2016 volgens de indirecte methode

(x 1.000)

	2016		2015	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		32.953		46.161
Aanpassingen voor :				
- afschrijvingen	44.390		43.712	
- overige mutaties eigen vermogen	84		0	
- mutaties voorzieningen	-1.233		-380	
		43.241		43.332
Veranderingen in vlottende middelen:				
- voorraden	185		-373	
- onderhanden werk DBC's	26.871		61.970	
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	259		146	
- overige vorderingen	-18.330		-71.583	
- schulden uit hoofde van financieringoverschot	39		151	
- overige kortlopende schulden (excl. schulden aan kredietinst. en aflossingen)	5.567		2.037	
		14.591		-7.652
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		90.785		81.841
Ontvangen interest	59		446	
Betaalde interest	-9.930		-7.323	
Overige mutaties financiële baten en lasten	227		-1.150	
		-9.644		-8.027
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		81.141		73.814
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
(Des)investerings (in)materiële vaste activa	-43.544		-49.858	
Leningen u/g	-532		17	
Overige investeringen in financiële vaste activa	-305		-7.486	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-44.381		-57.327
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	361		0	
Aflossing langlopende schulden	-25.852		-9.559	
Schulden aan kredietinstellingen	176		-7.956	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-25.315		-17.515
Mutatie geldmiddelen		11.445		-1.028
Stand geldmiddelen per 1 januari		104.650		105.678
Stand geldmiddelen per 31 december		116.095		104.650
Mutatie geldmiddelen		11.445		-1.028

II.4 Toelichting algemeen bij de geconsolideerde jaarrekening en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Consolidatieplicht

In de Wet toelating zorginstellingen (WTZi) is de plicht tot consolidatie voorgeschreven wanneer rechtspersonen een groep vormen. Een groep is hierbij gedefinieerd als een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden. De verbondenheid kan tot uitdrukking komen door een kapitaaldeelname of een zeggenschapsrelatie.

Tot de LUMC-groep behoren die (onderdelen van) instellingen waar het bestuur van het LUMC een doorslaggevende zeggenschap heeft in het financieel en zakelijk beleid danwel een kapitaalbelang.

In de volgende rechtspersonen heeft het LUMC een doorslaggevende zeggenschap danwel een kapitaalbelang.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

(x € 1.000)

Naam, rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Doorslaggevende zeggenschap	Eigen vermogen 31-12-2016	Resultaat bij 100% belang 2016
Zeggenschapsbelangen:					
Stichting Houdster van Aandelen Medipark BV <i>Leiden</i>	Waarborgen voortbestaan van Medipark BV	0	Ja	5.530	1.363
Medipark BV <i>Leiden</i>	Ontwikkelen en exploiteren van registergoederen	0	Ja	5.530	1.363
Stichting Curium-LUMC Ac. Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie <i>Oegstgeest</i>	Bevorderen en uitoefening kinder- en jeugdpsychiatrie	0	Ja	4.065	148
Stichting Trombosedienst Leiden en Omstreken <i>Leiden</i>	Verzorgen van antistollingsbehandelingen	0	Ja	538	172
Stichting Leiden Regenerative Medicine Platform	Houdster van aandelen L.R.M.P. B.V.	0	Ja	155	5
Stichting Contacten Bedrijfsleven	Bevorderen contacten met het bedrijfsleven	0	Ja	81	-3
Kapitaalbelangen (groepsmaatschappijen):			Kapitaalbelang (in %)		
LUMC Participaties BV <i>Leiden</i>	Uitvoering van LUMC activiteiten in aparte ondernemingen	18	100	412	8
Poli Apotheek LUMC BV <i>Leiden</i>	Exploiteren van een apotheek	9	51	1.046	300
Cardiologie Centrum Voorschoten BV <i>Voorschoten</i>	Exploiteren van een cardiologisch centrum	11	60	174	6
Leiden Leeuwenhoek pre-Seed Fund BV <i>Leiden</i>	Verstrekken van persoonlijke leningen t.b.v. startende ondernemingen	201	34	862	-7

Ter identificatie

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen (vervolg):

(x € 1.000)

Naam, rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat bij 100% belang
Leiden Regenerative Medicine Platform B.V.	Incubator voor onderzoeks- projecten in de regeneratieve geneeskunde	150	100	150	0
GenomeScan BV <i>Leiden</i>	Levering van genetische analyses van de hoogst mogelijke kwaliteit	50	50	539	-280
Overige kapitaalbelangen:					
Sleutelnet B.V. <i>Leiden</i>	Ontwikkelen en beheren van programmatuur voor elektronische communicatie t.b.v. zorgpartijen in de regio Zuid-Holland	67	25	n.n.b.	n.n.b.
Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde B.V. <i>Den Haag</i>	Het verlenen van zorg aan ouderen	4	20	n.n.b.	n.n.b.
Holland Particle Therapy Centre B.V. <i>Delft</i>	Opzetten van een behandelcentrum alsook het onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren van protonetherapie.	3	33	17.026	-2.729
Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. <i>Delft</i>	Investeringsfonds ROM Innovation-Quarter B.V.	500	2	26.217	-2.533
Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. <i>Zoetermeer</i>	Verzekeraar van medische aansprakelijkheid	1.022	1	n.n.b.	n.n.b.

In 2016 is EPD Vision B.V. op basis van een besluit van de aandeelhouders ontbonden. Deze entiteit maakte onderdeel uit van LUMC Participaties B.V.

In 2016 zijn de Stichting Leiden Regenerative Medicine Platform en Leiden Regenerative Medicine Platform B.V. opgericht. Het LUMC is via Stichting L.R.M.P. vooralsnog enig aandeelhouder in L.R.M.P. B.V.

In 2016 heeft bij de Stichting Contacten Bedrijfsleven een bestuurswisseling plaatsgevonden. Het nieuwe bestuur bestaat volledig uit medewerkers van het LUMC en dientengevolge is sprake van doorslaggevende zeggenschap in financieel en zakelijk beleid.

Als gevolg van een fusie van 2 aandeelhouders zijn de aandelen van Sleutelnet B.V. herverdeeld waardoor het kapitaalbelang van het LUMC is toegenomen tot 25% (was 20%).

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

7

De deelnemingen zijn verantwoord onder de financiële vaste activa.

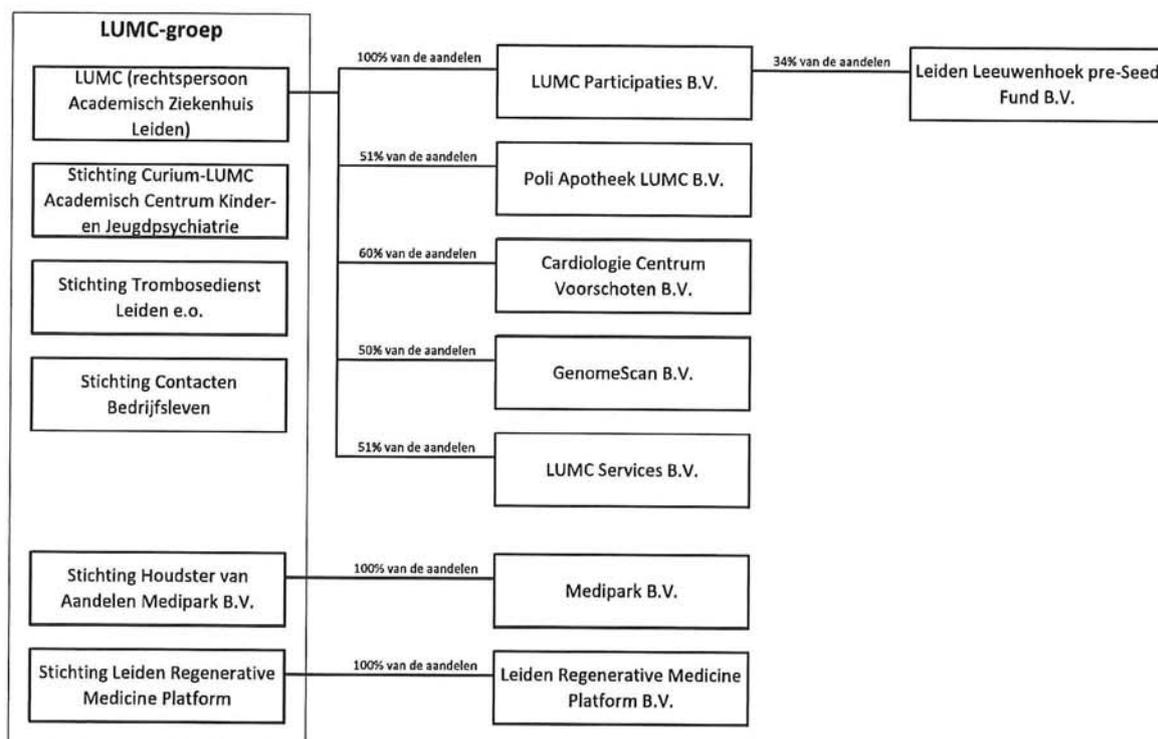
Onderstaande overzicht geeft aan hoe de deelnemingen zijn opgenomen in de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening:

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:						(x € 1.000)	Effect op enkelvoudige jaarrekening LUMC		Effect op geconsolideerde jaarrekening LUMC		Enkelvoudig	Geconsolideerd
Naam, rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Doorslag- gevende teggenschap	Eigen vermogen	Resultaat bij 100% belang	Eigen vermogen	Resultaat	Eigen vermogen	Resultaat	Deelneming	Deelneming	
Zeggenschapsbelangen:					31-12-2016	2016						
Stichting Houdster van Aandelen Medipark BV Leiden	Waarborgen voortbestaan van Medipark BV	0	Ja	5.530	1.363	0	0	5.530	1.363	0	0	
Medipark BV Leiden	Ontwikkelen en exploiteren van registergoederen	0	Ja	5.530	1.363	0	0	0	0	0	0	
Stichting Curium-LUMC Ac. Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie Oegstgeest	Bevorderen en uitoefening kinder- en jeugdpsychiatrie	0	Ja	4.065	148	0	0	4.065	148	0	0	
Stichting Trombosedienst Leiden en Omstreken Leiden	Verzorgen van antistollingsbehandelingen	0	Ja	538	172	0	0	538	172	0	0	
Stichting Leiden Regenerative Medicine Platform	Houdster van aandelen L.R.M.P. B.V.	0	Ja	155	5	0	0	155	5	0	0	
Stichting Contacten Bedrijfsleven	Bevorderen contacten met het bedrijfsleven	0	Ja	81	-3	0	0	81	-3	0	0	
Kapitaalbelangen (groepsmaatschappijen):			Kapitaalbelang (in %)									
LUMC Participaties BV Leiden	Uitvoering van LUMC activiteiten in aparte ondernemingen	18	100	412	8	394	8	394	8	412	0	
Poli Apotheek LUMC BV Leiden	Exploiteren van een apotheek	9	51	1.046	300	525	153	1.046	300	534	0	
Cardiologie Centrum Voorschoten BV Voorschoten	Exploiteren van een cardiologisch centrum	11	60	174	6	93	2	174	6	104	0	
Leiden Leeuwenhoek pre- Seed Fund BV Leiden	Verstrekken van persoonlijke leningen l.b.v. startende ondernemingen	201	34	862	-7	0	0	0	0	0	0	
Leiden Regenerative Medicine Platform B.V.	Incubator voor onderzoeks- projecten in de regeneratieve geneeskunde	150	100	150	0	0	0	0	0	150	0	
GenomeScan BV Leiden	Levering van genetische analyses van de hoogst mogelijke kwaliteit	50	50	539	-280	-253	-180	-253	-180	229	0	
Overige kapitaalbelangen:												
Sleutelnet B.V. Leiden	Ontwikkelen en beheren van programmatuur voor elektronische communicatie l.b.v. zorgpartijen in de regio Zuid-Holland	67	25	n.n.b.	n.n.b.	13	13	13	13	131	131	
Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde B.V. Den Haag	Het verlenen van zorg aan ouderen	4	20	n.n.b.	n.n.b.	0	0	0	0	91	91	
Holland Particle Therapy Centre B.V. Delft	Opzetten van een behandelcentrum alsook het onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren van protontherapie.	3	33	17.026	-2.729	-772	-772	-772	-772	5.671	5.671	
Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. Delft	Investeringsfonds ROM Innovation- Quarter B.V.	500	2	26.217	-2.533	-10	-10	-10	-10	473	473	
Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. Zoetermeer	Verzekeraar van medische aansprakelijkheid	1.022	1	n.n.b.	n.n.b.	0	0	0	0	1.022	1.022	
Totalen						-10	-786	10.961	1.050	8.818	7.388	

Geboekte resultaten kunnen afwijken van het procentuele aandeel in verband met correcties voorgaande boekjaren.

* Hierbij is geen rekening gehouden met het aandeel derden in het groepsvermogen en - resultaat

In schemavorm kan de LUMC-consolidatiegroep als volgt worden weergegeven:

In bovenstaande figuur zijn de rechtspersonen opgenomen die deel uitmaken van de LUMC-consolidatiegroep. Binnen de groep is het LUMC aangemerkt als de rechtspersoon waar de consolidatie van de groep plaatsvindt. De enkelvoudige jaarrekening van de LUMC-groep bestaat dan ook uit de gegevens van het LUMC, waarin begrepen de activiteiten van de Medische Faculteit van de Universiteit Leiden. De financiële gegevens van de overige instellingen (niet rechtspersoon AZL) zijn alleen opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening, waarbij GenomeScan B.V. voor 50% is geconsolideerd en bij Cardiologie Centrum Voorschoten B.V., LUMC Services B.V. en de Poli Apotheek LUMC B.V. een correctie (aandeel derden) is toegepast voor de minderheidsdeelneming.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2016, dat is geëindigd op balansdatum 31-12-2016

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving RJ 655, Titel 9 BW2 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar, stelselwijziging en foutenherstel

De grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar, met uitzondering van het volgende:

Ten opzichte van voorgaand jaar is de methodiek van de voorziening groot onderhoud aangepast. De bepaling van de voorziening door hantering van 5,5 maal de verwachte jaarlijkse uitgaven op basis van het

lange termijn onderhoudsplan is vervangen door een systematiek waarbij de geprognosticeerde toekomstige onderhoudsbeurten leidend zijn. LUMC heeft een herberekening gemaakt van de waardering. Het resultaat is daar tevens op aangepast. Het foutenherstel conform RJ-voorschriften heeft retrospectief plaatsgevonden met de aanpassing van de vergelijkende cijfers inclusief verwerking van het cumulatieve verschil van de jaren voor 2015 in het beginvermogen van het voorgaand boekjaar. Het resultaat 2015 wijzigt met € 1,5 miljoen en het vermogen per ultimo 2015 met € 4,3 miljoen. De totale correctie bedraagt € 5,8 miljoen. In de toelichtingen op het eigen vermogen en de voorzieningen zijn de effecten nader gedetailleerd.

Met ingang van 2016 is een voorziening opgenomen voor loonkosten bij ziekte. De voorziening loonkosten bij ziekte is berekend aan de hand van ervaringscijfers van de jaarlijkse instroom van medewerkers (fte's) in de WIA. Op basis van deze gemiddelde instroom in de WIA en de gemiddelde loonkosten per fte in 2016 is een inschatting gemaakt van de kosten van de eerste twee ziektejaren van medewerkers die na hun ziekte niet meer terugkeren in het arbeidsproces. Indien de voorziening loonkosten bij ziekte ultimo 2015 zou zijn bepaald zou deze € 1,1 miljoen hebben bedraagt, het resultaat over 2016 zou dan € 1,1 miljoen hoger zijn geweest.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties tussen verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen LUMC haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Gebruik van schattingen

Het opstellen van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling. De schattingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Financieel risicobeheer:

In de normale bedrijfsuitoefening wordt het LUMC blootgesteld aan financiële risico's.

Renterisico

Het renterisico doet zich vooral voor op de langlopende leningen. De leningen bestaan uit vastrentende leningen en uit variabel rentende leningen, waarvan de variabele rente met een renteswap is omgeruild naar een vaste rente. Het renterisico op de bestaande leningen is daarmee zeer beperkt. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de specificatie van de onderhandse en hypothecaire leningen de aanvullende gegevens.

Liquiditeitsrisico

Het LUMC heeft voldoende ruimte binnen de rekening-courant faciliteit met de banken om tijdelijke tekorten op te kunnen vangen. Voor de lange termijn financiering is een risico op herfinanciering van de bestaande leningen aanwezig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de specificatie van de onderhandse en hypothecaire leningen de aanvullende gegevens.

Kredietrisico

Het kredietrisico doet zich voor als een tegenpartij zijn betalingsverplichting niet nakomt, waardoor vorderingen oninbaar worden. Dit risico concentreert zich met name rondom de vier grote zorgverzekeraars. Met deze verzekeraars zijn voldoende betalingsregelingen getroffen, waardoor het kredietrisico beperkt blijft.

De in de jaarrekening gehanteerde waarderingsgrondslagen voor activa en passiva:

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde onder aftrek van de jaarlijkse afschrijving met vaste percentages, gebaseerd op de economische levensduur.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschaffings- of vervaardigingskosten onder aftrek van de jaarlijkse afschrijvingen met vaste percentages. De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn afgeleid van de verwachte economische levensduur van de betreffende activa. Voor inventaris en apparatuur, die worden gefinancierd vanuit projecten, geldt een afschrijvingstermijn van 1 jaar. De afschrijvingspercentages welke zijn gehanteerd door Medipark B.V., Poli Apotheek LUMC B.V., Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. en GenomeScan B.V. zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur en de eventueel te verwachten residuwaarde.

De boekwaarde van de vaste activa wordt jaarlijks vergeleken met de indirecte opbrengstwaarde (impairment berekening). Dit kan aanleiding geven extra af te schrijven. Op balansdatum wordt de boekwaarde van de vaste activa beoordeeld op aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen. Indien een dergelijke aanwijzing aanwezig is wordt de realiseerbare waarde bepaald op basis van een berekening van de bedrijfswaarde. Op het moment dat de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde van de vaste activa wordt een waardevermindering als verlies in de resultatenrekening verantwoord. Waardeverminderingen uit voorgaande jaren worden teruggenomen indien deze niet meer bestaan of zijn verminderd.

De belangrijkste veronderstellingen van het LUMC bij de bedrijfswaardeberekening:

- Uit de meerjarenbegroting afgeleide kasstromen voor de jaren 2017 tot en met 2036 en de daarbij genormaliseerde trendmatige kasstromen tot aan het einde van de verwachte gebruiksduur (oneindige reeks).
- Een jaarlijkse groei van de ontvangsten met een indexatie per omzetcategorie. Vanaf 2022 wordt geen indexering meer toegepast
- Een jaarlijkse groei van de uitgaven van met 1,7% vanwege cao-onderhandelingen en prijsstijgingen. Vanaf 2022 wordt geen indexering meer toegepast
- De laatst goedgekeurde investeringsbegroting door de raad van bestuur en raad van toezicht met een beleid van een gemiddeld jaarlijks investeringsniveau van € 40 miljoen voor huisvesting en ICT/apparatuur.
- Een disconteringsvoet van 5% (zijnde de gemiddelde vermogenskostenvoet van het vreemd en eigen vermogen waarbij de gemiddelde verschuldigde rente over vreemd vermogen 2,94% bedraagt én rekening houdend met het risicoprofiel van de activiteiten van het LUMC).
- Een positieve kasstroom uit het verleden afgeleid van het gemiddelde van de behaalde resultaten in de achterliggende jaren welke als correctiefactor is toegepast op de geprognosticeerde baten in de toekomst en waarbij deze positieve kasstroom geleidelijk aflopend is genomen richting een positief exploitatiesaldo van 1% op basis van het bestaand beleid.
- Geen aanleiding om de duurzame waardevermindering uit voorgaande jaren terug te nemen ultimo 2016.
- Alle verwachte kasstromen zijn toegerekend aan de kasstroomgenererende eenheid op instellingsniveau van het LUMC waarop deze betrekking hebben.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel nettovermogenswaarde. De tot de financiële vaste activa behorende deelnemingen zijn gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde, indien het gaat om deelnemingen waarin invloed van betekenis op financieel en zakelijk beleid kan worden uitgeoefend. Met eventuele waardevermindering is rekening gehouden.

Latente belastingvorderingen

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare fiscale verliezen en voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd. De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen de laatst bekende inkoopprijs, onder aftrek van een voorziening voor incourantheid.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's

Het onderhanden werk uit hoofde van DBC-zorgproducten wordt bepaald door de openstaande trajecten door de landelijke Grouper te laten afleiden tot voorlopige DBC-zorgproducten en deze vervolgens te waarderen tegen verkoopwaarde per Zorgverzekeraar. Kan er geen afgeleid zorgproduct worden gevonden dan worden de bij het traject behorende zorgactiviteiten gewaardeerd tegen kostprijs van het LUMC.

Vorderingen

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Onderhanden werk uit hoofde onderzoeksprojecten

Het onderhanden werk uit hoofde van projecten in opdracht van derden wordt gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, zijnde directe materiaal- en arbeidskosten, direct toerekenbaar uitbesteed werk en overige externe kosten. Op de post onderhanden projecten zijn de gedeclareerde termijnen en vooruitontvangen betalingen in mindering gebracht. Het totaal van het onderhandenwerk wordt indien positief verantwoord als actiefpost onder de kortlopende activa en indien negatief verantwoord als passiefpost onder de kortlopende schulden. In de toelichting wordt een splitsing gegeven in het totaal van de debetsaldi en het totaal van de creditsaldi. Resultaten op projecten of deelprojecten worden indien betrouwbaar te schatten, verantwoord naar rato van de voortgang van het project. Indien de resultaten niet betrouwbaar te schatten zijn, worden de resultaten op projecten of deelprojecten verantwoord in het jaar van oplevering. Voorzieningen voor verwachte verliezen worden genomen in de periode waarin vast komt te staan dat sprake is van verliesgevendende projecten en worden in mindering gebracht op de post onderhanden projecten.

Liquide middelen

Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is gesplitst in kapitaal en algemene en overige reserves. Binnen de algemene en overige reserves is een splitsing aangebracht tussen niet-collectief gefinancierd vermogen (algemene reserves) en collectief gefinancierd vermogen (reserve aanvaardbare kosten).

De segmentering van het vermogen en de resultatenrekening is gebaseerd op het onderscheid tussen collectief gefinancierde activiteiten, de zogenaamde 1^e geldstroomactiviteiten, gefinancierd vanuit Beschikbaarheidsbijdragen, DBC-zorgproducten en Rijkssubsidies en niet-collectief gefinancierde activiteiten, de zogenaamde overige geldstromen, gefinancierd vanuit NWO, KNAW en EU subsidies, collectiebusfondsen en andere private geldstromen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan. Voorzieningen worden gewaardeerd op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. In de toelichting op de balanspost staat vermeld of waardering heeft plaatsgevonden tegen nominale waarde of de contante waarde van de uitgaven.

De gehanteerde systematiek staat vermeld in de toelichting op de balans.

De voorziening arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers. Met ingang van 2016 is hieraan toegevoegd een voorziening voor loonkosten bij ziekte. De voorziening loonkosten bij ziekte is berekend aan de hand van ervaringscijfers van de jaarlijkse instroom van medewerkers (fte's) in de WIA. Op basis van deze gemiddelde instroom in de WIA en de gemiddelde loonkosten per fte in 2016 is een inschatting gemaakt van de kosten van de eerste twee ziektejaren van medewerkers die na hun ziekte niet meer terugkeren in het arbeidsproces. Indien de voorziening loonkosten bij ziekte ultimo 2015 zou zijn bepaald zou deze € 1,1 miljoen hebben bedraagt, het resultaat over 2016 zou dan € 1,1 miljoen hoger zijn geweest.

De voorziening werkloosheidsuitkeringen en sociaal beleid is bepaald door sommatie van de individuele rechten van de betrokken medewerkers waarbij rekening is gehouden met de kans dat betrokkener na verloop van tijd elders werk zullen vinden. Vanaf 2009 is tevens een voorziening voor non-actieven gevormd.

De voorziening seniorenregeling is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening jubileumuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening persoonlijk budget is bepaald door de sommatie van de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

Voor de voorziening groot onderhoud is een stelselwijziging doorgevoerd. De bepaling van de voorziening door hantering van 5,5 maal de verwachte jaarlijkse uitgaven op basis van het lange termijn onderhoudsplan is vervangen door een systematiek waarbij de geprognosticeerde toekomstige onderhoudsbeurten leidend zijn. Deze voorziening is vermeerderd met een aanvullende dotatie uit 2011 van € 7,5 miljoen voor werkzaamheden ten behoeve van brandveiligheid en een aanvullende dotatie uit 2013 van € 6 miljoen in verband met de upgrade van laboratoria.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden, overige te betalen posten en derivaten.

Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten ('embedded derivative'). Deze worden door de instelling gescheiden van het basiscontract en apart verantwoord indien de economische kenmerken en risico's van het basiscontract en het daarin besloten derivaat niet nauw verwant zijn, indien een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het in het contract besloten derivaat aan de definitie van een derivaat zou voldoen en het gecombineerde instrument niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening.

Financiële instrumenten, inclusief de van de basiscontracten gescheiden afgeleide financiële instrumenten, worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekke leningen en overige vorderingen

Verstrekke leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Afgeleide financiële instrumenten

Afgeleide instrumenten worden gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde, tenzij hedge accounting onder het kostprijs hedge model wordt toegepast.

Indien kostprijs hedge accounting wordt toegepast, vindt eerste waardering plaats tegen reële waarde. Zolang het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van een toekomstige transactie die naar verwachting zal plaatsvinden, vindt geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de resultatenrekening, wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument samenhangende verlies in de resultatenrekening verwerkt.

Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, worden de afdekkingsrelaties beëindigd. De cumulatieve winst die of het cumulatieve verlies dat tot dat moment nog niet in de resultatenrekening was verwerkt, wordt als overlopende post in de balans opgenomen totdat de afgedekte transacties plaatsvinden.

Indien de transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de resultatenrekening.

De instelling documenteert de hedgerelaties in specifieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat geen sprake is van overhedgedes.

Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor hedge accounting, aflopen of worden verkocht of wanneer de instelling niet langer kiest voor hedge accounting wordt hedge accounting beëindigd.

Het LUMC past kostprijs hedge accounting toe op de verwerking van de renteswaps ter afdekking van het renterisico op de variabel rentende leningen.

Financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille

Financiële instrumenten (activa en verplichtingen) die worden aangehouden voor handelsdoeleinden worden gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de resultatenrekening. In de eerste periode van waardering worden toerekenbare transactiekosten als last in de resultatenrekening verwerkt.

De in de jaarrekening gehanteerde grondslagen van resultaatbepaling:

Baten en lasten

De baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van de historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn, baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn. Baten en lasten uit voorgaande boekjaren die in het rapportagejaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Specifieke aandachtspunten omzet in de jaarrekening 2016

Inleiding

De landelijke onzekerheden met betrekking tot de omzetverantwoording voor instellingen voor medisch specialistische zorg (ziekenhuizen, UMC's en ZBC's) zijn de afgelopen jaren verder verminderd. Sinds het jaar 2012 is sprake van landelijke onzekerheden rondom de omzetverantwoording. In 2014 zijn de risico's drastisch afgenomen met de invoering van de vaststelling van de uitkomsten van het expertonderzoek naar de omzetverantwoording 2012 en 2013 en de vaststelling van transitiebedragen. In 2015 en 2016 zijn de risico's verder verminderd.

De resterende in de jaarrekening 2016 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor het Leids Universitair Medisch Centrum hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2015;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2016;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren;
4. overgangsregeling kapitaallasten;

Bij de omzetbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft het Leids Universitair Medisch Centrum de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in deze paragraaf van de jaarrekening. Hierbij zijn de voorlopige uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2016 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2016 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2016

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2016 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht voor Leids Universitair Medisch Centrum:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2015

Leids Universitair Medisch Centrum heeft over de uitkomsten van het zelfonderzoek 2015 finale overeenstemming bereikt met de zorgverzekeraars. De uitkomsten van de onderhandelingen hierover met de zorgverzekeraars zijn verwerkt in deze jaarrekening en dit heeft niet geleid tot materiële wijzigingen van de in de jaarrekening 2015 opgenomen nuanceringsen.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2016

De NFU, NVZ en ZN hebben een Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek MSZ 2016 gepubliceerd. Door de NZa is

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiekrechtelijke regelgeving, waarmee een inherent risico blijft bestaan. Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2016 concluderen. De instelling heeft, voor de jaarrekening deels op basis van een risicoanalyse, onderzoek verricht naar de risico's die voor het Leids Universitair Medisch Centrum materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van overige controles over 2015 resp. 2016 op basis van de ingezette controles door de zorgverzekeraars.

Daarnaast is het Leids Universitair Medisch Centrum bezig op basis van deze handreiking het onderzoek inzake 2016 af te ronden. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting volgt in het najaar 2017 uitsluitel over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de Raad van Bestuur van het Leids Universitair Medisch Centrum leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig heeft het Leids Universitair Medisch Centrum nuanceringen geboekt, waarbij de verwachte uitkomsten zijn gecorrigeerd op het onderhanden werk. Doelmatigheidscontroles over 2016 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd (kunnen) worden.

Het Leids Universitair Medisch Centrum gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanname is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft het Leids Universitair Medisch Centrum geen afspraken terzake gemaakt met zorgverzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren

Het Leids Universitair Medisch Centrum heeft met de zorgverzekeraars voor 2016 schadelastafspraken op basis van aanneemsommen respectievelijk plafondafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2016 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2016 in lijn met de Handreiking omzetverantwoording, rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek.

De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Ook afrekening van oude schadelastjaren met zorgverzekeraars kan nog tot nagekomen effecten leiden. Het Leids Universitair Medisch Centrum heeft de jaren tot en met 2012 afgerekend.

4. Overgangsregeling kapitaallasten

Het Leids Universitair Medisch Centrum heeft op basis van de beleidsregel Garantieregeling kapitaallasten 2013-2016 (BR/CU-2139) en de door de NZa beschikbaar gestelde formulieren berekend op welke suppletie het Leids Universitair Medisch Centrum recht heeft. Op basis van de berekeningen komt de het Leids Universitair Medisch Centrum tot de conclusie dat er geen rechten zijn tot suppletie.

Conclusie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur heeft ten behoeve van de bepaling van het resultaat en de financiële positie de best mogelijke schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie, onder andere met betrekking tot bovenstaande aspecten van de omzetverantwoording. De Raad van Bestuur is van mening dat, met vornoemde toelichting, de jaarrekening het vereiste inzicht geeft in het resultaat en de financiële positie van het Leids Universitair Medisch Centrum op basis van de ons nu bekende feiten en omstandigheden.

Subsidies

De subsidies betreffen de vastgestelde Rijkssubsidies van het Ministerie van OCW (Rijksbijdrage werkplaatsfunctie en medische faculteit) en het Ministerie van VWS (beschikbaarheidsbijdragen voor opleidingen).

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten zijn gebaseerd op aan derden gefactureerde of doorberekende bedragen voor geleverde goederen en diensten, onder aftrek van eventuele omzetbelasting en kortingen.

Ter identificatie

Onder de overige

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

dienstverlening staan mede opgenomen subsidies inzake onderwijs- en onderzoeksprojecten inclusief de mutatie op het onderhanden werk.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn.

Het LUMC heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling bij het pensioenfonds ABP. De verschuldigde werkgeverspremies, welke voortvloeien uit deze regeling, zijn tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Pensioenen

De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. LUMC betaalt hiervoor premies waarvan ongeveer 70% door de werkgever wordt betaald en 30% door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Per 1 januari 2015 gelden nieuwe regels voor pensioenfondsen. Daarbij behoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken, zal de dekkingsgraad nu minder sterk schommelen. In december 2016 bedroeg de dekkingsgraad 96,6%. Het vereiste niveau van de dekkingsgraad is 128%. Het pensioenfonds verwacht volgens het herstelplan binnen 12 jaar hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. Het LUMC heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Het LUMC heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Afschrijvingen

Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de materiële vaste activa.

Overige bedrijfskosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Onder de overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten staat het resultaat op deelnemingen verantwoord alsmede de rente op verstrekte leningen.

Kasstroomoverzicht

Bij de opstelling van het kasstroomoverzicht is de indirecte methode gehanteerd.

II.5 Toelichting op de geconsolideerde balans

1. Immateriële vaste activa

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Oprichtings- en aanloopkosten	4	9
Totaal	<u>4</u>	<u>9</u>

Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	9	3
Bij: investeringen	0	20
Af: afschrijvingen	-5	-14
Boekwaarde per 31 december	<u>4</u>	<u>9</u>

De immateriële vaste activa hebben betrekking op aanloopkosten van GenomeScan B.V. (vergunningen en softwarelicenties).

2. Materiële vaste activa

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	322.335	321.029
Machines en installaties	5.864	6.796
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	91.924	88.588
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering, onderhanden projecten	13.028	19.354
Totaal	<u>433.151</u>	<u>435.767</u>

Het verloop van de materiële vaste activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	435.767	431.288
Bij: investeringen	43.765	49.838
Af: afschrijvingen	-46.160	-45.359
Af: desinvesteringen	-221	0
Boekwaarde per 31 december	<u>433.151</u>	<u>435.767</u>

Een gebouw (Onderzoeksgebouw) dient als zekerheid voor een langlopende schuld. Zie de melding onder de specificatie van de langlopende schulden in II.7.

Het verloopoverzicht materiële vaste activa staat vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in II.7.

De belangrijkste investeringen in 2016 betreffen de aanschaf van:

- De Orbitrap massaspectrometer ten behoeve van proteomicsexperimenten.
- Echografie apparatuur voor de afdeling Cardiologie conform het echografieplan 2016
- DNA isolatiesysteem voor de afdeling Klinische Genetica, én sequencing apparatuur voor de afdeling Humane Genetica.
- Scopen voor de afdeling Maag- Darm Lever Ziekten conform het scopenplan 2016
- 16sl CT scanner voor diagnostiek op de afdeling Cardiologie

3. Financiële vaste activa

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Vordering start- en sloopkosten	5.344	5.628
Deelnemingen	7.677	8.422
Overige vorderingen	1.949	458
Totaal	<u>14.970</u>	<u>14.508</u>

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	14.508	7.415
Bij: verstrekte leningen	549	0
Bij: kapitaalstorting	14	8.797
Af: aandeel in resultaat deelnemingen	-759	-1.385
Bij: latente belastingvordering	1.050	74
Af: ontvangen afschrijvingsvergoeding	-375	-376
Af: ontvangen aflossing leningen	-17	-17
Boekwaarde per 31 december	<u>14.970</u>	<u>14.508</u>

Vordering start- en sloopkosten:

Als uitwerking van de overgangsregeling kapitaallasten in verband met de introductie van prestatiebekostiging in 2011, is op grond van beleidsregel Nza/CU-2002 met de Nederlandse Zorgautoriteiten een vergoeding overeengekomen voor de resterende boekwaarde van de immateriële vaste activa (start- en sloopkosten) per ultimo 2010. Aangezien deze activa voor 75% via het WMG-budget worden gefinancierd is dit gedeelte van de boekwaarde in 2010 versneld afgeschreven. De waarde van de start- en sloopkosten ultimo 2016 betreft een vordering op het Ministerie van OC&W.

Deelnemingen:

In 2007 heeft ten behoeve van de oprichting van Sleutelnet B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. In 2016 heeft een aanvullende kapitaalstorting van € 14.000 plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Sleutelnet B.V. bedraagt ultimo 2016 € 131.000.

In 2013 heeft in Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in BBO B.V. bedraagt ultimo 2016 € 91.000.

In 2013 heeft ten behoeve van de oprichting van Holland Particle Therapy Centre B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Holland PTC B.V. bedraagt ultimo 2016 € 5.671.000.

In 2013 heeft ten behoeve van de oprichting van Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. bedraagt ultimo 2016 € 473.000.

In 2015 heeft het LUMC één aandeel in de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.V. verkregen door middel van storting /verrekening van € 1.022.000. De waarde van het aandeel is in 2016 onveranderd.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

Overige vorderingen:

Over de periode van 2010 tot en met 2012 heeft het LUMC aan de Stichting BioPartner Academisch Bedrijven Centrum leningen verstrekt ter hoogte van € 2.195.000. Voor deze volledige leningen is ultimo 2013 een voorziening voor oninbaarheid gevormd.

In 2013 heeft het LUMC een 15-jarige annuïteitenlening van € 250.000 verstrekt voor een verbouwing van een ruimte voor diagnostiek in Lisse. Ultimo 2016 bedraagt het saldo van deze lening € 185.000.

In 2016 heeft het LUMC een vordering op de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. als gevolg van het aandeel in het waarborgkapitaal van de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. De vordering bedraagt ultimo 2016 € 149.000.

In 2016 heeft het LUMC aan de Stichting Bio Science Park foundation twee leningen verstrekt van € 200.000. De totale lening aan Bio Science Park foundation bedraagt ultimo 2016 € 400.000.

Zowel GenomeScan B.V. als Medipark B.V. heeft een latente belastingvordering uit hoofde van verliescompensatie en/of tijdelijke waarderingsverschillen opgenomen ter hoogte van respectievelijk € 87.000 en € 1.047.000.

Het verloopoverzicht financiële vaste activa staat vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in II.7.

4. Voorraden

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Centraal magazijn	499	526
Apotheek	2.969	3.064
Centrale sterilisatiedienst	201	247
Bloedproducten	117	134
af: voorziening voor incurant	-26	-26
Totaal	<u>3.760</u>	<u>3.945</u>

De geactiveerde voorraden zijn de voorraden die zijn opgeslagen in een aantal centrale magazijnen. Afdelingsvoorraden worden niet opgevoerd. De hoogte van de voorziening incurante voorraden is bepaald op basis van de omloopsnelheid per artikel.

5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten gereguleerd segment	18.010	22.421
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten vrij segment	30.378	72.070
Af: ontvangen voorschotten onderhanden werk	-37.238	-56.933
Af: voorziening onderhanden werk	-6.084	-5.621
Totaal	<u>5.066</u>	<u>31.937</u>

Het onderhanden werk is bepaald door middel van de landelijke onderhanden werk grouper. De ontvangen voorschotten zijn gebaseerd op de contractueel gemaakte afspraken met verzekeraars en hebben betrekking op zowel het gereguleerde als vrije segment. De voorziening bestaat uit een inschatting van de verwachte uitkomsten uit de handreiking en materiële controles.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

6. Vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot (x 1.000)

Het verloop is als volgt weer te geven:

	t/m 2015	2016	totaal
	€	€	€
Saldo per 1 januari	-34		-34
Financieringsverschil boekjaar		0	0
Correcties voorgaande jaren	5		5
Betalingen/ontvangsten	-303		-303
Sub-totaal mutatie boekjaar	-298	0	-298
Saldo per 31 december	-332	0	-332

	31-dec-16	31-dec-15
	€	€
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	40	299
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	372	333
	-332	-34

De vordering van het LUMC heeft betrekking op de vergoeding voor de GGZ inzake de Normatieve Huisvestingscomponent (NHC). De schulden zijn opgenomen op de balans van Curium en hebben betrekking op de correcties op DBC's over de jaren 2008 t/m 2012 .

7. Debiteuren en overige vorderingen (x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Debiteuren	85.942	79.289
Nog te factureren omzet en overige vorderingen	119.829	216.071
Af: ontvangen voorschotten inzake nog te factureren omzet	0	-116.109
Af: voorziening overschrijding declaratieplafonds	-85.899	-75.784
Vorderingen uit hoofde van transitierегeling	0	106
Vooruitbetaalde bedragen	3.149	2.288
Nog te ontvangen bedragen	2.843	1.673
Totaal	125.864	107.534

Onder debiteuren zijn opgenomen de vorderingen op zorgverzekeraars en patiënten. Op de vorderingen op debiteuren is de voorziening dubieuze debiteuren van € 0,5 miljoen (2015: € 0,7 miljoen) in mindering gebracht.

Onder de vooruitbetaalde bedragen staat een vordering van € 0,6 miljoen op Stichting BioPartner Academisch Bedrijven Centrum opgenomen. Hiervoor is in 2013 een voorziening voor oninbaarheid gevormd.

Onder nog te factureren omzet en overige vorderingen is opgenomen het nog te factureren bedrag wegens DBC's / DBC-zorgproducten en overige verrichtingen. Het betreft bedragen die pas na afloop van het boekjaar in rekening zijn gebracht maar die wel betrekking hebben op het afgesloten boekjaar. De daling wordt veroorzaakt door het eerder op gang komen van de facturatie over het schadelastjaar 2016 in 2016.

De voorziening overschrijding declaratieplafonds van € 53,1 miljoen bestaat uit mutaties vanwege de overschrijding van de aanneemsommen / plafonds.

Ter identificatie

8. Liquide middelen

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Bankrekeningen	116.036	104.595
Kassen	59	55
Totaal	<u><u>116.095</u></u>	<u><u>104.650</u></u>

De kas- en banksaldi zijn vrij beschikbaar, er zijn geen deposito's afgesloten. Daarnaast heeft het LUMC een kredietfaciliteit bij een huisbankier van € 20 miljoen.

9. Eigen vermogen

(x 1.000)

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Kapitaal	18	18
Algemene en overige reserves	253.972	230.728
Totaal eigen vermogen	<u>253.990</u>	<u>230.746</u>
Aandeel derden in groepsvermogen	588	439
Totaal groepsvermogen	<u><u>254.578</u></u>	<u><u>231.185</u></u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	18	0	0	18
Totaal	<u>18</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>18</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves	53.065	15.598	84	68.747
Reserve aanvaardbare kosten	177.663	7.562	0	185.225
Totaal algemene en overige reserves	<u>230.728</u>	<u>23.160</u>	<u>84</u>	<u>253.972</u>
Totaal eigen vermogen	230.746	23.160	84	253.990
Aandeel derden in groepsvermogen *	439	149	0	588
Totaal groepsvermogen	<u><u>231.185</u></u>	<u><u>23.309</u></u>	<u><u>84</u></u>	<u><u>254.578</u></u>

* Het aandeel derden in het groepsvermogen wordt gevormd door een minderheidsbelang (40%) van Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. en een minderheidsbelang (48,9%) van Poli Apotheek LUMC B.V.

Onder de overige mutaties is opgenomen het bedrag dat voortvloeit uit de inbreng van de Stichting Contacten Bedrijfsleven (€ 0,1 miljoen). Zie toelichting onder II.4.

Ter identificatie

Stichting Contacten

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

7

Voor de voorziening groot onderhoud is een foutenherstel conform RJ-voorschriften doorgevoerd. Dit heeft retrospectief plaatsgevonden met de aanpassing van de vergelijkende cijfers inclusief verwerking van het cumulatieve verschil van de jaren voor 2015 in het beginvermogen van het voorgaand boekjaar. Het resultaat 2015 wijzigt met € 1,5 miljoen en het vermogen per ultimo 2015 met € 4,3 miljoen. De totale correctie bedraagt € 5,7 miljoen. De vergelijkende cijfers 2015 zijn in de beginbalans aangepast conform onderstaande specificatie.

Aanpassing eigen vermogen 2015

(x 1.000)

Kapitaal	Oud	Fouten-herstel	Nieuw	Resultaat-bestemming	Saldo per 31-dec-2015
	Saldo per 1-jan-2015		Saldo per 1-jan-2015		
<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>					
	€	€	€	€	€
Kapitaal	18	0	18	0	18
Totaal	18	0	18	0	18

Algemene en overige reserves

	Saldo per	Fouten-herstel	Saldo per	Resultaat-bestemming	Saldo per
	1-jan-2015		1-jan-2015		31-dec-2015
<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>					
	€	€	€	€	€
Algemene reserves	42.877	0	42.877	10.188	53.065
Reserve aanvaardbare kosten	155.632	-5.740	149.892	27.771	177.663
Totaal algemene en overige reserves	198.509	-5.740	192.769	37.959	230.728
Totaal eigen vermogen	198.527	-5.740	192.787	37.959	230.746
Aandeel derden in groepsvermogen *	264	0	264	175	439
Totaal groepsvermogen	198.791	-5.740	193.051	38.134	231.185

**Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen
31 december 2016 en resultaat over 2016**

(x 1.000)

	Eigen vermogen	Resultaat
	€	€
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat:	243.737	21.433
Stichting Houdster van Aandelen Medipark B.V.	5.530	1.363
Stichting Trombosedienst Leiden en omstreken	538	172
Stichting Curium Academisch Centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie	4.065	148
Stichting Leiden Regeneratieve Medicine Platform	5	5
Stichting Contacten Bedrijfsleven	81	-3
LUMC Participaties B.V.	0	0
Poli Apotheek LUMC B.V.	512	147
Cardiologie Centrum Voorschoten B.V.	70	4
GenomeScan B.V. (50%)	40	40
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	254.578	23.309

Ter identificatie

254.578 23.309

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Resultaten kunnen afwijken van de bedragen op pagina 14 omdat in het resultaat zowel het resultaat 2016 is opgenomen alsmede eventuele correcties op resultaten uit voorgaande jaren.

In de aansluiting worden de vermogens en resultaten van groepsmaatschappijen opgenomen die staan vermeld in de algemene toelichting (II.4). Het vermogen en resultaat van Medipark B.V., Leiden Regenerative Medicine Platform B.V. en Leiden Leeuwenhoek Preseed Fund B.V. zijn hierbij buiten beschouwing gelaten aangezien deze posten in de geconsolideerde jaarrekening zijn geëlimineerd als deelneming van resp. de Stichting Houdster van Aandelen Medipark B.V., Stichting Leiden Regeneratieve Medicine Platform B.V. en LUMC Participaties B.V. De vermogens van LUMC Participaties B.V., Poli Apotheek LUMC B.V., Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. en GenomeScan B.V. zijn opgenomen onder aftrek van de netto vermogenswaarde waaronder zij staan opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening LUMC. De resultaten van deze deelnemingen zijn gecorrigeerd voor het procentuele aandeel LUMC dat in het enkelvoudige resultaat is verantwoord.

10. Voorzieningen

(x 1.000)

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	<u>Saldo per 1-jan-2016</u>	<u>Dotatie</u>	<u>Onttrekking</u>	<u>Saldo per 31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	4.796	1.194	419	5.571
Werkloosheidsuitkeringen	1.816	1.401	2.023	1.194
Seniorenregeling	292	0	174	118
Jubileumuitkeringen	2.895	643	428	3.110
Persoonlijk budget	6.460	4.123	4.412	6.171
Groot onderhoud	52.723	5.611	6.927	51.407
Overige	1.129	178	0	1.307
Totaal	70.111	13.150	14.383	68.878

Toelichting in welke mate de overige voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

31-dec-2016

Kortlopend deel van de overige voorzieningen (< 1 jr.)	12.056
Langlopend deel van de overige voorzieningen (> 1 jr.)	56.822
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	22.253

De voorziening arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers. Met ingang van 2016 is hieraan toegevoegd een voorziening voor loonkosten bij ziekte. De voorziening loonkosten bij ziekte is berekend aan de hand van ervaringscijfers van de jaarlijkse instroom van medewerkers (fte's) in de WIA. Op basis van deze gemiddelde instroom in de WIA en de gemiddelde loonkosten per fte in 2016 is een inschatting gemaakt van de kosten van de eerste twee ziektejaren van medewerkers die na hun ziekte niet meer terugkeren in het arbeidsproces. Indien de voorziening loonkosten bij ziekte ultimo 2015 zou zijn bepaald zou deze € 1,1 miljoen hebben bedraagt, het resultaat over 2016 zou dan € 1,1 miljoen hoger zijn geweest.

De voorziening werkloosheidsuitkeringen en sociaal beleid is bepaald door sommatie van de individuele rechten van de betrokken medewerkers waarbij rekening is gehouden met de kans dat betrokkenen na verloop van tijd elders werk zullen vinden. Vanaf 2009 is tevens een voorziening voor non-actieven gevormd.

De voorziening seniorenregeling is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening jubileumuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening persoonlijk budget is bepaald door de sommatie van de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

Voor de voorziening groot onderhoud is een stelselwijziging doorgevoerd. De bepaling van de voorziening door hantering van 5,5 maal de verwachte jaarlijkse uitgaven op basis van het lange termijn onderhoudsplan is vervangen door een systematiek waarbij de geprognosticeerde toekomstige onderhoudsbeurten leidend zijn. Deze voorziening is vermeerderd met een aanvullende dotatie uit 2011 van € 7,5 miljoen voor werkzaamheden ten behoeve van brandveiligheid en een aanvullende dotatie uit 2013 van € 6 miljoen in verband met de upgrade van laboratoria.

Onder de overige voorzieningen is van de Stichting Curium-LUMC opgenomen een voorziening LFB-verlof conform de CAO GGZ-sector.

Aanpassing voorzieningen 2015

	(x 1.000)				
	Oud Saldo per 1-jan-2015	Fouten- herstel	Nieuw Saldo per 1-jan-2015	Mutatie	Saldo per 31-dec-2015
	€	€	€	€	€
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	3.931	0	3.931	865	4.796
Werkloosheidsuitkeringen	1.966	0	1.966	-150	1.816
Seniorenregeling	562	0	562	-270	292
Jubileumuitkeringen	2.958	0	2.958	-63	2.895
Persoonlijk budget	6.031	0	6.031	429	6.460
Groot onderhoud	48.371	5.740	54.111	-1.388	52.723
Overige	932	0	932	197	1.129
Totaal	64.751	5.740	70.491	-380	70.111

Voor de voorziening groot onderhoud is een foutenherstel conform RJ-voorschriften doorgevoerd. Dit heeft retrospectief plaatsgevonden met de aanpassing van de vergelijkende cijfers inclusief verwerking van het cumulatieve verschil van de jaren voor 2015 in het beginvermogen van het voorgaand boekjaar. Het resultaat 2015 wijzigt met € 1,5 miljoen en het vermogen per ultimo 2015 met € 4,3 miljoen. De totale correctie bedraagt € 5,8 miljoen. De vergelijkende cijfers 2015 zijn in de beginbalans aangepast conform onderstaande specificatie.

11. Langlopende schulden**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	129.818	177.226
Investeringssubsidie a fonds perdu	27.821	30.296
Overige schulden en vooruitontvangen bedragen	14.948	14.623
Totaal	<u><u>172.587</u></u>	<u><u>222.145</u></u>

Het verloop van de schulden aan kredietinstellingen is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	186.776	196.335
Bij: nieuwe leningen	361	0
Af: aflossingen	25.852	9.559
Stand per 31 december	<u>161.285</u>	<u>186.776</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	31.467	9.550
Stand langlopende schulden per 31 december	<u><u>129.818</u></u>	<u><u>177.226</u></u>

Het verloop van de investeringssubsidie à fonds perdu is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	30.296	32.755
Af: onttrekkingen	-2.475	-2.459
Stand per 31 december	<u>27.821</u>	<u>30.296</u>

Het verloop van de overige schulden en vooruitontvangen bedragen is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	14.623	14.201
Bij: dotaties	325	422
Stand per 31 december	<u>14.948</u>	<u>14.623</u>

Toelichting in welke mate de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	31.467	9.550
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.), (balanspost)	172.587	222.145
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	90.517	150.755

In 2016 is een lening met een restwaarde van € 17,5 miljoen vervroegd afgelost.

De à fonds perdu financiering heeft betrekking op de registratie van de door het Ministerie van OC en W, via de à fonds perdu financiering die gold tot 1 januari 1988, beschikbaar gestelde middelen voor de aanschaf van vaste activa, onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen op deze activa. Over deze beschikbaar gestelde middelen is geen rente verschuldigd. In 2016 is hieraan € 2,5 miljoen onttrokken. De waarde ultimo 2016 bedraagt € 27,8 miljoen.

Ter identificatie

De overige schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op:

De integratie van de Medische Faculteit Leiden van de Universiteit Leiden in het LUMC, waarbij het vermogen van de Faculteit per 01-01-2003 als langlopende schuld aan de Universiteit is opgenomen (€ 4,4 miljoen).

Vooruitontvangen kapitaalslasten nieuwbouw, sloop- en startkosten van het Ministerie van OC en W. Dit heeft betrekking op vooruitontvangen bedragen inzake afschrijving en rente nieuwbouw, sloop- en startkosten. Jaarlijks wordt het verschil tussen 25% van de afschrijvings- en rentekosten van de projectkosten die ten laste van de resultatenrekening zijn gebracht en de vergoeding hiervoor van het Ministerie van OC en W ten laste van deze post gebracht. In 2016 is hieraan € 0,3 miljoen gedoteerd. De waarde ultimo 2016 bedraagt € 10,5 miljoen.

Bij twee leningen van kredietinstellingen is gebruik gemaakt van derivaten. Voor een toelichting daarop wordt verwezen naar de niet uit de balans blijvende opgenomen activa en verplichtingen.

Een overzicht van de onderhandse en hypothecaire leningen staat vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in II.7.

12. Overige kortlopende schulden

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	176	0
Crediteuren	38.558	28.411
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	31.467	9.550
Belastingen en sociale premies	15.370	12.954
Schulden terzake pensioenen	4.774	4.768
Vakantiegeld	14.068	13.340
Vakantiedagen	15.364	16.758
Schuld uit hoofde van nacalculatie doorloop DBC's 2012 en nacalculatie 2013	0	132
Overige schulden	338	221
Nog te betalen kosten	15.972	11.835
Vooruitontvangen opbrengsten	66.448	76.906
Totaal	<u>202.535</u>	<u>174.875</u>

Onder de aflossingsverplichtingen langlopende leningen is begrepen de contractuele aflossing van een bulletlening van € 23 miljoen per 01-01-2017.

Onder de vooruitontvangen opbrengsten is een saldo ad € 53,4 miljoen (2015: € 57,3 miljoen) opgenomen inzake onderhanden werk op projecten, bestaande uit een debet saldo van € 22,7 miljoen (2015: € 24,2 miljoen) en een creditsaldo van € 76,1 miljoen (2015: € 81,5 miljoen).

Verloopoverzicht onderhanden werk op projecten

(x € 1.000)

(binnen de vooruitontvangen opbrengsten)

	2016	2015
	€	€
Stand per 1 januari	57.312	63.015
Af: debiteringen	-80.320	-51.229
Bij: crediteringen	76.382	45.526
Stand per 31 december	<u>53.374</u>	<u>57.312</u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
 working world

Niet uit de balans blijvende opgenomen activa en verplichtingen

Pensioenregeling:

De pensioentoezegging is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds ABP. Deze pensioenregeling kwalificeert zich als een toegezegde pensioenregeling, hetgeen inhoudt dat een eventueel tekort door de werkgever dient te worden aangevuld. Ingeval deze regeling van toepassing is schrijven de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor dat het aandeel in het overschot of tekort van de pensioentoezegging in de balans van de werkgever dient te worden opgenomen. Door de Stichting Pensioenfonds ABP is aangegeven dat er geen consistente en betrouwbare basis is om de verplichting, fondsbeleggingen en kosten toe te rekenen aan de separate deelnemende partijen, waardoor het LUMC gebruik maakt van de vrijstelling onder RJ 271-310 om de toegezegde pensioenregeling te behandelen als een toegezegde bijdrageregeling.

Macrobeheersingsinstrument:

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 bestaat nog geen inzicht in de omvang van deze verplichting. Het LUMC is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortvloeiende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans per 31 december 2016.

Derivaten:

Het LUMC heeft in 2012 een renteswap afgesloten gekoppeld aan een langlopende lening van € 25 miljoen. De renteswap heeft een gefixeerde rente van 2,37% voor de volledige looptijd van de 20-jarige lening. De rente op deze lening bedraagt 6-maands euribor met een opslag van 0,27%. De opslag wordt na 3 jaar opnieuw vastgesteld voor een nader overeen te komen periode. Ultimo 2016 bedroeg de reële waarde van deze swap € 2,4 miljoen negatief. Bij een negatieve reële waarde van de swap zijn margin calls niet van toepassing. Deze renteswap loopt af in 2032.

Medische claims:

Diverse patiënten hebben claims ingediend bij het LUMC in verband met schade als gevolg van medisch handelen door het LUMC. Het LUMC is hiervoor verzekerd via Centramed. Als onderdeel van de verzekering geldt een eigen risico van € 0,5 miljoen per jaar.

Garantstellingen:

Het LUMC staat voor 1/3 deel garant voor een kredietfaciliteit van € 90 miljoen van HollandPTC B.V. bij de Europese Investeringsbank. Op 31-12-2016 heeft HollandPTC € 48,5 miljoen van dit krediet opgenomen.

Verder zijn er verplichtingen aangegaan inzake lease en onderhoud van machines en installaties.

Gebeurtenissen na balansdatum:

Er hebben na balansdatum geen materiële gebeurtenissen plaatsgevonden die noodzaken tot bijstelling van de jaarrekening per 31 december 2016

Verloopoverzicht investeringsruimte vooruitontvangen kapitaalslasten DHAZ**(x 1.000)***Het verloop is als volgt weer te geven:*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Nog niet bestede investeringsruimte per 1 januari	49.707	46.218
Bij: indexering niet-bestede investeringsruimte	1.160	1.074
Bij: investeringsruimte verslagjaar	34.496	33.492
Af: investeringen verslagjaar	-20.909	-31.077
Beschikbare investeringsruimte 31 december	<u>64.454</u>	<u>49.707</u>

De totale investeringsruimte ultimo 2016 bedroeg € 64,5 miljoen. Het investeringsbudget van het LUMC in 2016 bedroeg € 34,5 miljoen (2015: € 33,5 miljoen). Dit betreft alleen het bouwdeel van de investeringsruimte.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

II.6 Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening

13. Opbrengsten zorgprestaties

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringwet	410.382	394.275
Beschikbaarheidsbijdragen	87.800	85.240
Overige zorgprestaties	4.339	3.565
Totaal	<u>502.521</u>	<u>483.080</u>

De opbrengsten zorgverzekeringswet bestaan uit de opbrengsten uit de patiëntenzorg inclusief de GGZ. Deze zijn gestegen door de groei afspraken met verzekeraars, het toenemende aantal verstrekkingen van dure geneesmiddelen en indexatie. Onder de beschikbaarheidsbijdragen zijn de bijdragen opgenomen voor de Academische Component inclusief de kapitaallasten voor Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO), voor Coördinatie traumazorg en Regionaal Overleg Acute zorg (ROAZ) en voor Post Morten Orgaanuitname (PMO). Deze stijgen als gevolg van indexatie. De overige zorgprestaties bestaan uit onderlinge dienstverlening met andere zorgaanbieders en zijn licht gestegen.

14. Subsidies

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Rijksbijdrage werkplaatsfunctie en medische faculteit UMC's	133.901	126.707
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS	50.626	53.035
Totaal	<u>184.527</u>	<u>179.742</u>

De stijging onder de Rijksbijdrage werkplaatsfunctie en medische faculteit UMC's wordt veroorzaakt door de hogere afrekening van het aantal promoties in 2014 (162 promoties in totaal), het LUMC deel van de collegegelden m.b.t. het eerste jaar Bachelor Klinische Technologie, loon/prijsbijstelling en extra financiering LUMC Campus Den Haag.

De stijging onder de Rijkssubsidie vanwege het Ministerie van VWS wordt veroorzaakt door een incidentele herstelopslag VWS, een structurele verhoging betrekking hebbend op Level Playing Field, een negatieve prijsbijstelling i.v.m. Nationale wetenschapsagenda en een hogere loon/prijs bijstelling.

15. Overige bedrijfsopbrengsten

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Overige dienstverlening	106.241	96.301
Overige opbrengsten	22.975	28.012
Totaal	<u>129.216</u>	<u>124.313</u>

Onder overige dienstverlening staan subsidies inzake onderzoeks- en onderwijsprojecten. Onder de overige opbrengsten staan doorbelaste materiële en personele lasten.

De stijging onder de overige dienstverlening wordt mede veroorzaakt door hogere baten in de 2e t/m 4e geldstroom als gevolg van een hoger slagingspercentage acquisitie en goede onderzoeksresultaten van het LUMC.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

16. Personeelskosten**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Lonen en salarissen	369.083	354.189
Sociale lasten	37.235	34.712
Pensioenpremie	42.226	42.501
Andere personeelskosten	<u>12.608</u>	<u>10.171</u>
Sub-totaal	461.152	441.573
Personeel niet in loondienst	18.051	13.311
Totaal	<u><u>479.203</u></u>	<u><u>454.884</u></u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:		
Collectief gefinancierd	5.578	5.136
Niet-collectief gefinancierd	955	952
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u><u>6.533</u></u>	<u><u>6.088</u></u>

De FTE's hebben betrekking op personeel in loondienst van het LUMC, de Stichting Curium-LUMC, de Stichting Trombosedienst Leiden en Omstreken, Poli Apotheek LUMC B.V. , Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. en GenomeScan B.V.

Het aantal FTE is t.o.v. eind 2015 geleidelijk gestegen met 4,3 % (256 FTE). Dit onder meer door de komst van nieuwe onderzoeksgroepen en de start van het Geboortehuis Leiden.

De post lonen en salarissen is gestegen t.o.v. 2015 door de stijging van de FTE's. Daarnaast hebben de CAO effecten en een eenmalige uitkering in het kader van het loonruimteakkoord gezorgd voor een stijging van de post lonen en salarissen. De pensioenpremie valt lager uit t.o.v. 2015 als gevolg van het lagere premiepercentage voor de werkgever.

De post andere personeelskosten is ruim € 2 miljoen hoger dan in 2015. De post Opleiding en Vorming zorg voor een extra last van € 1,6 miljoen t.o.v. 2015. Deze kosten bestaan grotendeels uit het opstarten van een Leiderschapsprogramma binnen het LUMC en het starten van de HBO Verpleegkundige opleidingen. Daarnaast zijn de functiegebonden kosten voor de medische specialisten verhoogd als gevolg van een CAO wijziging.

De post personeel niet in loondienst is ruim € 4 miljoen hoger dan in 2015. Het LUMC heeft in 2016 hard gewerkt aan verschillende projecten waarvoor externe krachten en adviezen zijn ingehuurd.

Relevante (neven)functies van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht staan vermeld onder de overige gegevens in IV.5.

17. Afschrijvingen vaste activa**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	44.319	43.154
- financiële vaste activa	375	379
Totaal	<u><u>44.694</u></u>	<u><u>43.533</u></u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

	2016
<i>Aansluiting balansmutatie afschrijvingen vaste activa</i>	€
Afschrijvingen immateriële vaste activa	5
Afschrijvingen materiële vaste activa	46.366
Afschrijvingen financiële vaste activa	376
Ottrekking à fonds perdu financiering	-2.459
Dotatie vooruitontvangen bedragen	423
Doorberekende afschrijvingslasten	0

Totaal mutatie in de balans	<u>44.711</u>
-----------------------------	---------------

Verantwoord in de exploitatie:

Afschrijvingen vaste activa	44.694
Bijzondere waardevermindering van vaste activa	17

Totaal mutatie in de exploitatie	<u>44.711</u>
----------------------------------	---------------

18. Bijzondere waardevermindering van vaste activa (x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Materiële vaste activa	17	161
Totaal	<u>17</u>	<u>161</u>

De bijzondere waardevermindering is verantwoord in de jaarrekening van GenomeScan B.V.

19. Overige bedrijfskosten (x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	18.832	16.974
Algemene kosten	50.700	48.352
Patiënt- en onderzoeksgebonden kosten	165.324	154.626
Onderhoud en energiekosten	17.444	15.815
Huur en leasing	1.867	1.920
Dotaties voorzieningen	5.230	4.709
Totaal	<u>259.397</u>	<u>242.396</u>

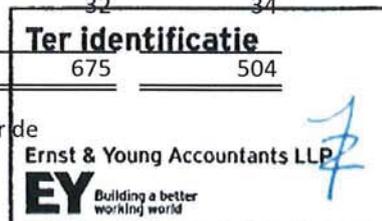
De toename van de patiënt- en onderzoeksgebonden kosten wordt voornamelijk veroorzaakt door de stijging van de kosten van (dure)geneesmiddelen en bestralingsmiddelen.

Honoraria accountant (x 1.000)

De honoraria van de accountant over 2016 zijn als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
1 Controle van de jaarrekening	385	256
2 Overige controlewerkzaamheden	205	175
3 Fiscale advisering	53	39
4 Niet controle-diensten	32	34
Totaal	<u>675</u>	<u>504</u>

De honoraria zijn toegerekend aan moment van levering van de prestatie. De kosten voor de

jaarrekeningcontrole 2016 zijn hoger ten gevolge van meerwerk voor de jaarrekeningcontrole 2015.

20. Financiële baten en lasten

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Rentebaten	59	446
Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	227	-1.150
Sub-totaal financiële baten	<u>286</u>	<u>-704</u>
Rentelasten	-9.930	-7.323
Sub-totaal financiële lasten	<u>-9.930</u>	<u>-7.323</u>
Totaal	<u><u>-9.644</u></u>	<u><u>-8.027</u></u>

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking.
Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	prof.dr.W.J.M. Spaan	H.P.J. Gerla RA	prof.dr. P.C.J. Hogendoorn
Functiegegevens	voorzitter Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Individueel WNT-maximum	179.000	179.000	179.000
Beloning	212.230	212.202	233.039
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	16.579
Beloningen betaalbaar op termijn	16.813	16.841	17.373
Subtotaal	229.043	229.043	266.991
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	229.043	229.043	266.991
Verplichte motivering indien overschrijding	overgangsregeling *	overgangsregeling *	overgangsregeling *
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/5 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0	1,0
Beloning	141.037,00	211.457,00	228.718,00
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	16.579,00
Beloningen betaalbaar op termijn	11.443,00	17.261,00	18.576,00
Totaal bezoldiging 2015	152.480,00	228.718,00	263.873,00

* Bezoldiging van de leidinggevende topfunctionarissen Spaan en Gerla vloeit voort uit afspraken zoals vastgelegd in de arbeidsovereenkomst welke is overeengekomen voor in werking treding van de Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp. Het overgangsrecht is ingegaan op 1 januari 2016. Bezoldiging Hogendoorn vloeit

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
Building a better working world

voort uit afspraken zoals vastgelegd in de arbeidsovereenkomst welke is overeengekomen voor in werking treding van de WNT. Het overgangsrecht is ingegaan op 1 januari 2013

Toelichting bezoldiging en/of ontslaguitkering topfunctionarissen.

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de op LUMC van toepassing zijnde regelgeving: Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp (Regeling Zorg 2016).

Het bezoldigingsmaximum voor LUMC bedraagt op grond van de totaalscore van 14 punten en daaruit volgende klasse indeling V € 179.000 op jaarbasis. Dit maximum geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. In 2016 waren er geen topfunctionarissen zonder dienstbetrekking verbonden aan het LUMC.

Bezoldiging toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	dr C.A. Linse	drs E.C. Meijer	mr. W. Sorgdrager	prof.dr. E. Briët	dr. N.D. de Ruiter	mr. drs. C.J.M. van Rijn	drs. D.G. Vierstra
Functiegegevens	voorzitter	lid	lid	lid	lid	lid	lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/10 - 31/12	1/1 - 01/10	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 1/7	1/7 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.850	4.511	13.437	17.900	17.900	8.925	9.024
Beloning	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Gegevens 2015							
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/12 - 31/12		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Beloning	2.225	-	17.800	17.800	17.800	17.800	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	2.225	-	17.800	17.800	17.800	17.800	-

Bij een per 1-7-2016 uittredend lid RvT is aanvankelijk een vergoeding uitbetaald van 50% van het maximum jaarbedrag. Aangezien op basis van de WNT de uitbetaling op kalenderdagen moet geschieden én de 1e helft van 2016 vanwege het schrikkeljaar 182 dagen heeft gehad is er euro 25 te veel betaald. In de berekening is op basis van de WNT ondanks het schrikkeljaar het jaartotaal op 365 dagen gesteld. Het teveel betaalde is door betrokkene gerestitueerd.

Toelichting bezoldiging en/of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen.

Het gemiddeld belastbaar loon is in lijn met zorginstellingen van vergelijkbare omvang en complexiteit. De medisch specialisten hebben allen een aanstelling bij het LUMC. Voor niet-topfunctionarissen geldt de klasseindeling met de norm voor topfunctionarissen conform de Regeling Zorg 2016 niet. Wel is publicatie van de functies die de bezoldigingsnorm van € 179.000 bruto overschrijden verplicht.

Beroeding en/of ontslagkorting niet-toefunctionarissen (vervolg)

Lidcode	Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist		Nominariaal of med. specialist	
	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
WNT-afrekenbare bezittingen	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000
Bevoegd	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000
Bevoegd in andere functiewaardering in 2015	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bevoegd in andere functiewaardering in 2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WNT-afrekenbare bezittingen	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000
Bevoegd	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000	170.000
Bevoegd in andere functiewaardering in 2015	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bevoegd in andere functiewaardering in 2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Bezoldiging en/of ontsluitkorting niet-functionarissen (vervolg)

Functie	Senior medisch specialist		Hoogleraar jr. med. in specialisatie		Senior medisch specialist		Senior medisch specialist		Senior medisch specialist		Senior medisch specialist		Senior medisch specialist	
	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	
Afdeling en arts (vervolgvervaling in 2015)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Omvang dienstverband (in %)														
WfI dienstverband bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
Bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
in andere functies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
in andere functies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
Verplichte medische	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Verplichte medische	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
WfI dienstverband bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
Bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
in andere functies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
in andere functies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	
Verplichte medische	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Verplichte medische	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal bezoldiging	143.200	179.020	109.420	171.020	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	143.200	

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
Building a better

II.7 Aanvullende gegevens en specificaties bij de geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerd verloopoverzicht materiële vaste activa

	(x 1.000)				
	Gebouwen en terreinen	Machines en Installaties	Andere bedrijfs- uitrusting	Onderhanden Projecten	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016					
- aanschafwaarde	604.451	19.200	195.085	19.354	838.090
- cumulatieve afschrijvingen	283.422	12.404	106.497	0	402.323
Boekwaarde per 1 januari 2016	321.029	6.796	88.588	19.354	435.767
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	27.469	2	22.620	-6.326	43.765
- afschrijvingen	25.943	934	19.283	0	46.160
- <i>terugnane geheel afgeschreven activa</i>					
aanschafwaarde	323	0	611	0	934
cumulatieve afschrijvingen	323	0	611	0	934
- <i>desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	6.178	8	33.980	0	40.166
cumulatieve afschrijvingen	5.957	8	33.980	0	39.945
per saldo	221	0	0	0	221
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	1.306	-932	3.336	-6.326	-2.616
Stand per 31 december 2016					
- aanschafwaarde	625.419	19.194	183.113	13.028	840.754
- cumulatieve afschrijvingen	303.085	13.330	91.189	0	407.603
Boekwaarde per 31 december 2016	322.335	5.864	91.924	13.028	433.151
Afschrijvingspercentage	2%-10%	5%	10%-20%	0%	

Geconsolideerd verloopoverzicht financiële vaste activa

	(x € 1.000)			
	€	€	€	€
	Vordering start- en sloopkosten OCW-deel	Deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal financiële vaste activa
Stand per 1 januari 2016	5.628	8.422	458	14.508
Verstrekte leningen		549		549
Kapitaalstortingen		14		14
Aandeel in resultaat deelnemingen		-759		-759
Ontvangen afschrijvingsvergoedingen	-284		-91	-375
Aflossing leningen			-17	-17
Latente belastingvordering			1050	1.050
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>5.344</u>	<u>7.677</u>	<u>1.949</u>	<u>14.970</u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better
 world

Geconsolideerde projecten in uitvoering en mutaties in het boekjaar

(x 1.000)

Projectgegevens			Investerings				
Briefnr.	Datum	Omschrijving	WZV-type	t/m 2015	2016	t/m 2016 gereed	onderhanden
				€	€	€	€
		Verbouwprojecten					
21-01		Bouwdelen CHMS Fase 1 (KFT E0 E1 P0 P1)	DHAZ 2010	1.765	1.864	2.072	1.557
Subtotaal DHAZ 2010				1.765	1.864	2.072	1.557
		Verbouwprojecten					
21-05		Plan kindergeneeskunde	DHAZ 2011	6.230	1.014	7.192	52
21-06		Uitbreiding noodstroomvoorziening	DHAZ 2011	78	12	90	0
		Lange termijn onderhoudsprojecten					
4-016		Vervangen LPM panelen GBS	DHAZ 2011	124	0	124	0
Subtotaal DHAZ 2011				6.432	1.026	7.406	52
		Lange termijn onderhoudsprojecten					
4-017		Vervangen RN regelaars + naverwamers	DHAZ 2012	46	0	0	46
4-024		Modificatie gebouw, installatie en terrein	DHAZ 2012	136	291	181	246
4-025		Metalen plafondplaten vervangen	DHAZ 2012	26	40	47	19
Subtotaal DHAZ 2012				208	331	228	311
		Renovatieprojecten					
2-029		Herinrichting magazijnen en hoofdstraat	DHAZ 2013	18	21	0	39
2-037		Bouwkundige dakopbouw zone L	DHAZ 2013	5.229	700	5.929	0
3-KW13		Kleine werken	DHAZ 2013	152	171	90	233
Subtotaal DHAZ 2013				5.399	892	6.019	272
		Verbouwprojecten					
21-07		Centrum eerste hulp en omgeving	DHAZ 2014	50	72	122	0
21-08		Centrum moeder en kind	DHAZ 2014	1.484	4.231	825	4.890
3-KW14		Kleine werken	DHAZ 2014	288	0	288	0
		Lange termijn onderhoudsprojecten					
21-07		Vervangen zusteroproep	DHAZ 2014	526	708	0	1.234
21-07		Vervangen van aanzuigplenums LBK's	DHAZ 2014	12	0	12	0
Subtotaal DHAZ 2014				2.360	5.011	1.247	6.124
		Verbouwprojecten					
21-09		Interventiecentrum	DHAZ 2015	17	599	65	551
21-13		J-toren (etage 9, 10 en 11)	DHAZ 2015	242	2.100	2.342	0
3-KW15		Kleine werken	DHAZ 2015	1.988	849	1.502	1.335
		Lange termijn onderhoudsprojecten					
4-003		Renovatie liften E-kern	DHAZ 2015	406	192	406	192
4-007		Vervangen van aanzuigplenums LBK's	DHAZ 2015	247	0	247	0
4-022		Update TT/IT back-bone	DHAZ 2015	90	17	107	0
4-026		Rookmelders / branddetectie	DHAZ 2015	200	221	364	57
Subtotaal DHAZ 2015				3.190	3.978	5.033	2.135
		Renovatieprojecten					
2-035		B-toren/C-toren (laagbouw)	DHAZ 2016	0	451	171	280
		Verbouwprojecten					
21-03		Bouwdelen CHMS Fase 3 (KFT E0 E1 P0 P1)	DHAZ 2016	0	2.140	2.140	0
21-12		C-toren (etages 9, 10, 11)	DHAZ 2016	0	290	0	290
21-15		Pet centrum (bouwdeel BD)	DHAZ 2016	0	131	18	113
3-KW16		Kleine werken	DHAZ 2016	0	2.335	1.501	834
		Lange termijn onderhoudsprojecten					
4-004		Buizenpost	DHAZ 2016	0	23	0	23
4-005		Vervangen van de roltrapbesturing	DHAZ 2016	0	259	0	259
4-019		Vervangen 4 stuks koelmachines	DHAZ 2016	0	219	0	219
4-021		Renovatie terrein verharding straatmeubilair	DHAZ 2016	0	1.513	1.238	275
4-028		Stoomproductie	DHAZ 2016	0	297	13	284
Subtotaal DHAZ 2016				0	7.658	5.081	2.577
Totaal projecten in uitvoering				19.354	20.760	27.086	13.028

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

Verantwoording DHAZ-middelen
(x 1.000)

	OC en W	VWS	Totaal
	€	€	€
Toegekende middelen 2016	8.624	25.872	34.496
Saldo oude jaren	11.034	38.673	49.707
Indexering oude jaren over VWS-deel		1.160	1.160
Totaal DHAZ middelen	19.658	65.705	85.363
Bestedingen 2016			
DHAZ-nieuwbouw	0	0	0
DHAZ-renovaties	1.525	4.575	6.100
DHAZ-verbouwprojecten	3.717	11.150	14.867
DHAZ-kleine werken	845	2.536	3.381
DHAZ-lange termijn onderhoud	685	2.054	2.739
DHAZ-onderhanden werk *	-1.582	-4.745	-6.327
DHAZ-huur	37	112	149
Totaal DHAZ-bestedingen	5.227	15.682	20.909
Saldo DHAZ-middelen ultimo 2016	14.431	50.023	64.454

* Het onderhanden werk heeft betrekking op lopende projecten. Bij afronding van deze projecten wordt het bestede bedrag onder de relevante rubriek verantwoord.

Toelichting bij saldo DHAZ-middelen 2016

Het saldo van € 64,5 miljoen wordt op hoofdlijnen hieronder verklaard.

De ervaring leert dat de financiële afwikkeling van grote in het LTHP opgenomen projecten langer duren dan een kalenderjaar. Voorafgaande aan de uitvoering van dergelijke projecten is een voorbereidingsperiode (ontwerp en bestekfase) herkenbaar, waarbij behalve kosten van adviseurs en architecten nog geen verplichtingen aangegaan worden met uitvoerende partijen. Globaal kan worden gesteld dat een project een gemiddelde doorlooptijd heeft van twee budgetjaren.

Het saldo is ten opzichte van 2015 (49,7 miljoen) gestegen doordat de voorbereidingsfase van enkele grootschalige projecten, langer in beslag heeft genomen en nog tijd neemt dan in eerste instantie verwacht (Spoedeisende Hulp en het interventie centrum). Hier waren reeds middelen voor gereserveerd. Onder de post onderhanden werk staan lopende projecten zoals Geboortehuis, laboratorium deel voor Build to Last (CHMS), polikliniek KNO en upgrade van de zusteroproep.

De gerealiseerde projecten betreffen met name:

De verpleegvloer voor Kindergeneeskunde (J6-R), een poliklinievloer Hartziekten (J9-R) en een eerste laboratoriumvloer voor Build to Last (L1).

De realisering van dakopbouw L (techniek) ten behoeve van het laboratoriumdeel Build to Last.

Het buitenterrein rondom het LUMC (toegangsweg tot technische centrum en tussenstraat) is verbeterd met parkeerlocaties, draaicirkel voor bestemmingsverkeer en zitplekken met groen.

Diverse aanpassingen in de laboratoriumomgeving vanwege nieuwe onderzoeksgroepen.

Diverse projecten onder Kleine Werken zoals polikliniek urologie, renovatie kantoorplekken H5, aanpassingen ten behoeve van de centrale inschrijving.

Ter identificatie

 Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
 working world

Toelichting DHAZ

(x 1.000)

	t/m 2015		2016		t/m 2016	
	DHAZ gemeld	DHAZ besteed	DHAZ gemeld	DHAZ besteed	DHAZ gemeld	DHAZ besteed
	€	€	€	€	€	€
Overgangsregiem						
Bunker lineaire versneller	6.400	5.277	0	0	6.400	5.277
Reservering vervangende nieuwbouw	3.621	0	1.479	0	5.100	0
DHAZ-nieuwbouw						
Klinisch Genetisch Centrum	8.200	8.200	0	0	8.200	8.200
7 Tesla	2.000	2.523	0	0	2.000	2.523
Dakopbouw C-toren	6.100	7.053	0	0	6.100	7.053
Subtotaal DHAZ-nieuwbouw	16.300	17.776	0	0	16.300	17.776
DHAZ-renovaties						
IC-Neonatalogie	1.500	686	0	0	1.500	686
Kinder-IC	150	94	0	0	150	94
Samenvoeging en uitbreiding IC's	18.250	18.280	0	0	18.250	18.280
Reshuffling poliklinieken	1.240	730	0	0	1.240	730
Reshuffling ruimten (o.a. beheer)	3.000	3.256	0	0	3.000	3.256
Patiolverloeren inclusief Boerhaaveplein	1.900	294	0	0	1.900	294
Logistieke aanpassing (o.a. brug)	3.500	2.131	0	0	3.500	2.131
Studentenruimte K-00 locatie	900	923	0	0	900	923
Reshuffling Radiologie en interventiecentrum	500	0	0	0	500	0
Reshuffling laboratoria D-kern	300	12	0	0	300	12
Aanpassing tbv 3 Tesla	1.300	1.101	0	0	1.300	1.101
Aanpassingen apotheek	750	0	0	0	750	0
Reshuffling D-00/01 C-00/01/03	2.100	1.611	0	0	2.100	1.611
Herinrichting E-03	9.500	9.762	0	0	9.500	9.762
Aanpassen buitenruimten	5.500	7.242	0	0	5.500	7.242
Aanpassen dialyse	5.000	4.398	0	0	5.000	4.398
Fietsenstalling	3.200	3.296	0	0	3.200	3.296
Beenmergtransplantatie UCR	2.245	1.722	0	0	2.245	1.722
Renovatie J-toren	2.000	0	0	0	2.000	0
Restaurant	2.950	3.209	0	0	2.950	3.209
Waleusbibliotheek	3.600	3.582	0	0	3.600	3.582
Herinrichting magazijn en hoofdstraat K0-J0	2.000	1.267	0	21	2.000	1.288
Bouwkundige dakopbouw zone E/L	17.000	21.183	0	0	17.000	21.183
B-toren/C-toren (laagbouw)	13.500	7.430	0	451	13.500	7.881
Bouwkundige dakopbouw zone L	8.000	7.087	0	700	8.000	7.787
Subtotaal DHAZ-renovaties	109.885	99.296	0	1.172	109.885	100.468
Verbouwprojecten						
Bouwdelen CHMS Fase 1 (KFT E0/1 P0/1)	15.500	14.276	0	1.864	15.500	16.140
Bouwdelen CHMS Fase 2 (KFT E0/1 P0/1)	4.000	3.977	0	0	4.000	3.977
Bouwdelen CHMS Fase 3 (KFT E0/1 P0/1)	2.000	0	5.000	2.140	7.000	2.140
C-toren	2.000	2.150	0	0	2.000	2.150
Kindergeneeskunde	10.500	8.509	2.000	1.014	12.500	9.523
Uitbreiding noodstroomvoorziening	2.200	1.631	0	12	2.200	1.643
Centrum eerste hup en omgeving	2.000	88	0	73	2.000	161
Centrum moeder en kind	9.000	1.691	3.000	4.231	12.000	5.922
Interventiecentrum	5.000	179	3.000	599	8.000	778
OK complex	3.000	0	0	0	3.000	0
Dakopbouw E4 en E5	6.000	5.452	0	0	6.000	5.452
C-toren (etages 9,10 en 11)	7.000	5.482	3.000	290	10.000	5.772
J-toren (etages 9, 10 en 11)	4.000	348	3.000	2.100	7.000	2.448
Pet centrum (bouwdeel BD)	0	0	3.000	131	3.000	131
CPM centrum	0	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal verbouwprojecten	72.200	43.783	23.000	12.454	95.200	56.237
DHAZ-lange termijn onderhoud						
Vervangen van het glas van de buitengevel	597	0	0	0	597	0
Vervangen van de damwandprofielen	2.701	2.512	0	0	2.701	2.512
Vervangen van de liftbesturingen	4.547	4.412	270	192	4.817	4.604
Buizenpost	545	254	0	23	545	277
Coaten van de keldervloer	304	339	0	259	304	598
Vervangen van aanzuigplenums LBK's	1.442	1.427	100	0	1.542	1.427
Vervanging omkasting koeltorens	972	352	0	0	972	352
Vervangen luchtkanalen op dak	632	383	0	0	632	383
Verwarming oprit CEH vervangen	261	0	0	0	261	0
Witte gevelplaten vervangen	2.787	1.409	0	0	2.787	1.409
Renovatie koelvriescellen	908	674	0	0	908	674
Renovatie 10KV/380V schakelaars	1.735	1.798	0	0	1.735	1.798
Vervangen zusteroproep	1.400	1.112	750	708	2.150	1.820
Vervangen LPM panelen GBS	2.803	2.550	0	0	2.803	2.550
Vervangen RN regelars + naverwarmers	3.342	1.970	0	0	3.342	1.970
Revisie noodstroompaneel	424	424	0	0	424	424
Vervangen 4 stuks koelmachines	2.311	4.038	1.650	219	3.961	4.257
Renovatie 10KV net	2.984	2.816	0	0	2.984	2.816
Renovatie terreinverharding straatmeubilair	2.493	2.403	0	1.513	2.493	3.916
Update TT/IT + back-bone	5.273	4.781	0	17	5.273	4.798
Infrastructuur gekoeldwater decentraal	1.610	1.623	400	0	2.010	1.623
Modificatie gebouw, installatie en terrein	4.741	3.748	0	291	4.741	4.039
(Stalen) plafondplaten	1.117	350	0	40	1.117	390
Rookmelders/branddetectie	885	244	0	221	885	465
Riolering/leidingen/waterberging	1.701	1.207	0	0	1.701	1.207
Stoomproductie	1.750	0	0	296	1.750	296
Subtotaal DHAZ-lange termijn onderhoud	50.265	40.826	3.170	3.779	53.435	44.605
DHAZ-kleine werken						
	57.994	54.030	5.839	3.355	63.833	57.389
DHAZ-huur						
	1.100	1.637	100	149	1.200	1.786
Totaal DHAZ en overgangsregiem	317.765	262.625	33.588	20.909	351.353	288.534

Ter identificatie

Geconsolideerd overzicht van onderhandse en hypothecaire leningen ultimo 2016

(x 1.000)

Datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werkelijke rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflossingswijze	Aflossing 2017	Gestelde zekerheden
	€				€	€	€	€	€			€	
02-01-1978	726	40	hypothecaire	8,00%	56	0	18	38	0	3	lineair	18	rijksgarantie
02-10-1978	726	40	hypothecaire	1,30%	56	0	18	38	0	3	lineair	18	rijksgarantie
02-03-1987	1.497	30	hypothecaire	6,99%	99	0	50	49	0	2	lineair	50	rijksgarantie
01-01-1996	1.407	26	hypothecaire	3,71%	347	0	54	293	27	7	lineair	54	hypotheek
01-01-1998	5.818	39	hypothecaire	3,80%	3.018	0	159	2.859	2.059	23	lineair	159	hypotheek
18-12-2001	23.823	30	onderhandse	5,14%	12.706	0	794	11.912	7.943	15	lineair	794	rijksgarantie
15-11-2005	72.600	30	onderhandse	3,76%	48.400	0	2.420	45.980	33.880	19	lineair	2.420	pos./neg.*
20-12-2005	26.206	30	onderhandse	1,03%	17.470	0	873	16.597	12.232	19	lineair	874	rijksgarantie
01-09-2006	6.925	25	hypothecaire	4,44%	4.363	0	277	4.086	2.701	16	lineair	277	waarborgfonds
08-10-2007	2.900	25	hypothecaire	4,61%	1.972	0	116	1.856	1.226	17	lineair	116	waarborgfonds
01-04-2008	23.000	8,75	onderhandse	**	23.000	0	0	23.000	0	0	geen	23.000	geen
02-10-2009	11.345	20	onderhandse	0,91%	7.941	0	567	7.374	4.533	13	lineair	567	rijksgarantie
27-11-2009	25.000	20	onderhandse	4,78%	17.500	0	17.500	0	0	0	lineair	0	geen
22-03-2011	236	5	onderhandse	5,35%	236	0	0	236	0	0	lineair	87	geen
15-04-2011	11.345	20	onderhandse	1,01%	9.077	0	569	8.508	5.676	15	lineair	567	rijksgarantie
16-07-2012	25.000	20	onderhandse	***	21.250	0	1.250	20.000	13.750	15	lineair	1.250	WfZ ****
24-12-2012	22.689	20	onderhandse	2,70%	19.285	0	1.134	18.151	12.476	16	lineair	1.135	rijksgarantie
01-05-2016	361	4	fin. lease	3,90%	0	361	53	308	27	3	lineair	81	apparaat
Totaal					186.776	361	25.852	161.285	96.530			31.467	

* een positieve en negatieve hypotheekverklaring en het recht van eerste hypotheek
 ** het rentepercentage is 0,55% boven 3 maands Euribor met een cap van 5% en een floor van 2,5%
 *** het rentepercentage is 0,27% boven 6 maands Euribor waarbij een renteswap is afgesloten met een gefixeerde rente van 2,37% voor de volledige looptijd
 **** borgstelling door Stichting Waarborgfonds voor de Zorgsector

In 2016 is een lening met een restwaarde van € 17,5 miljoen vervroegd afgelost. Per 01-01-2017 wordt de bulletlening van € 23 miljoen afgelost. De daaraan gekoppelde collar komt per dezelfde datum te vervallen.

Van de totale restschuld van de onderhandse en hypothecaire leningen ultimo 2016 ad € 161.285.000 is € 129.818.000 verantwoord onder de schulden op lange termijn en € 31.467.000 onder de schulden op korte termijn.

Ter identificatie

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM ²

JAARREKENING 2016

III ENKELVOUDIGE JAARREKENING

---

² Zijnde de rechtspersoon Academisch Ziekenhuis Leiden, h.o.d.n. LUMC
53

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

III.1 LUMC

Enkelvoudige balans per 31 december 2016
(na resultaatbestemming)

(x 1.000)

	<u>Ref.</u>	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	418.430	420.077
Financiële vaste activa	2	15.168	15.684
Totaal vaste activa		<u>433.598</u>	<u>435.761</u>
Vlottende activa			
Vorraden	3	3.397	3.545
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	4.798	31.203
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	5	40	299
Debiteuren en overige vorderingen	6	119.082	103.855
Liquide middelen	7	107.835	96.196
Totaal vlottende activa		<u>235.152</u>	<u>235.098</u>
Totaal activa		<u><u>668.750</u></u>	<u><u>670.859</u></u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	8	0	0
Algemene en overige reserves		243.737	222.304
Totaal eigen vermogen		<u>243.737</u>	<u>222.304</u>
Voorzieningen	9	65.036	66.701
Langlopende schulden			
Schulden aan kredietinstellingen	10	120.915	167.772
Investeringsubsidie a fonds perdu		27.821	30.296
Overige schulden en vooruitontvangen bedragen		14.896	14.623
Totaal langlopende schulden		<u>163.632</u>	<u>212.691</u>
Kortlopende schulden			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	5	0	0
Overige kortlopende schulden	11	196.345	169.163
Totaal kortlopende schulden		<u>196.345</u>	<u>169.163</u>
Totaal passiva		<u><u>668.750</u></u>	<u><u>670.859</u></u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

III.2 LUMC

Enkelvoudige resultatenrekening over 2016

(x 1.000)

	<u>Ref.</u>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
		€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	12	483.078	464.443
Subsidies	13	184.050	179.347
Overige bedrijfsopbrengsten	14	125.293	120.691
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>792.421</u>	<u>764.481</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	15	461.991	438.956
Afschrijvingen vaste activa	16	42.688	41.666
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	17	0	0
Overige bedrijfskosten	18	256.055	238.889
Som der bedrijfslasten		<u>760.734</u>	<u>719.511</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		31.687	44.970
Financiële baten en lasten	19	-10.254	-7.447
RESULTAAT BOEKJAAR		<u>21.433</u>	<u>37.523</u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2016</u>	<u>2015</u>
		€	€
Toevoeging/(onttrekking):			
Reserve aanvaardbare kosten		6.672	26.645
Algemene reserve		14.761	10.878
		<u>21.433</u>	<u>37.523</u>

Ter identificatie

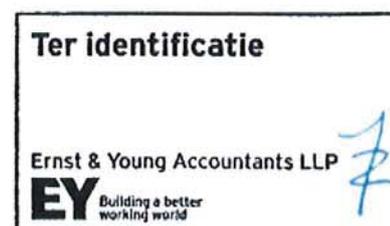
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

LUMC

Enkelvoudige resultatenrekening *collectief gefinancierd* over 2016

(x 1.000)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	483.078	464.443
Subsidies	184.023	179.347
Overige bedrijfsopbrengsten	36.772	35.041
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>703.873</u>	<u>678.831</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	406.000	383.155
Afschrijvingen vaste activa	42.688	41.666
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Overige bedrijfskosten	238.259	219.918
Som der bedrijfslasten	<u>686.947</u>	<u>644.739</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	16.926	34.092
Financiële baten en lasten	-10.254	-7.447
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>6.672</u></u>	<u><u>26.645</u></u>
RESULTAATBESTEMMING		
	(x 1.000)	
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	6.672	26.645
	<u>6.672</u>	<u>26.645</u>

LUMCEnkelvoudige resultatenrekening *niet-collectief gefinancierd* over 2016

(x 1.000)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Overige bedrijfsopbrengsten	88.548	85.650
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>88.548</u>	<u>85.650</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	55.991	55.801
Overige bedrijfskosten	17.796	18.971
Som der bedrijfslasten	<u>73.787</u>	<u>74.772</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	14.761	10.878
Financiële baten en lasten	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>14.761</u></u>	<u><u>10.878</u></u>

RESULTAATBESTEMMING

(x 1.000)

Het resultaat is als volgt verdeeld:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Toevoeging/(onttrekking):		
Algemene reserve	14.761	10.878
	<u><u>14.761</u></u>	<u><u>10.878</u></u>

Ter identificatie**EY** Ernst & Young Accountants LLP
Building a better
working world

7

III.3 LUMC

Enkelvoudig kasstroomoverzicht over 2016 volgens de indirecte methode

(x 1.000)

	2016		2015	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		31.687		44.970
Aanpassingen voor :				
- afschrijvingen	42.521		41.680	
- mutaties voorzieningen	<u>-1.665</u>		<u>-783</u>	
		40.856		40.897
Veranderingen in vlottende middelen:				
- voorraden	148		-263	
- onderhanden werk DBC's	26.405		66.553	
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	259		-299	
- overige vorderingen	-15.227		-83.367	
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0		-182	
- overige kortlopende schulden (excl. schulden aan kredietinst. en aflossingen)	<u>5.432</u>		<u>446</u>	
		17.017		-17.112
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		<u>89.560</u>		
Ontvangen interest	67		455	
Betaalde interest	-9.476		-6.854	
Overige mutaties financiële baten en lasten	<u>-845</u>		<u>-1.048</u>	
		-10.254		-7.447
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		79.306		61.308
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
(Des)investerings materiële vaste activa	-42.792		-48.734	
Leningen u/g	-389		62	
Overige investeringen in financiële vaste activa	<u>621</u>		<u>-8.148</u>	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-42.560		-56.820
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	0		0	
Aflossing langlopende schulden	-25.107		-8.857	
Schulden aan kredietinstellingen	<u>0</u>		<u>0</u>	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-25.107		-8.857
Mutatie geldmiddelen		<u>11.639</u>		<u>-4.369</u>
Stand geldmiddelen per 1 januari		96.196		100.565
Stand geldmiddelen per 31 december		107.835		96.196
Mutatie geldmiddelen		<u>11.639</u>		<u>-4.369</u>

III.4 Toelichting algemeen bij de enkelvoudige jaarrekening

Voor de toelichting bij de enkelvoudige jaarrekening wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening (II.4).

III.5 Toelichting op de enkelvoudige balans

1. Materiële vaste activa

(x 1.000)

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	309.192	306.799
Machines en installaties	5.371	6.278
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	90.839	87.646
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering, onderhanden projecten	13.028	19.354
Totaal	<u><u>418.430</u></u>	<u><u>420.077</u></u>
 <i>Het verloop van de materiële vaste activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven :</i>		
	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	420.077	414.775
Bij: investeringen	42.810	48.734
Af: afschrijvingen	-44.439	-43.432
Af: desinvesteringen	-18	0
Boekwaarde per 31 december	<u><u>418.430</u></u>	<u><u>420.077</u></u>

Een gebouw (Onderzoeksgebouw) dient als zekerheid voor een langlopende schuld. Zie de melding onder de specificatie van de langlopende schulden in III.7.

De overige activa zijn niet bezwaard met zakelijke of persoonlijke rechten. De verzekerde waarde van de materiële vaste activa bedraagt ultimo 2016 € 1.387 miljoen.

Het verloopoverzicht materiële vaste activa en het verloopoverzicht van de projecten in uitvoering staan vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in III.7.

De belangrijkste investeringen in 2016 betreffen de aanschaf van:

- De Orbitrap massaspectrometer ten behoeve van proteomicsexperimenten.
- Echografie apparatuur voor de afdeling Cardiologie conform het echografieplan 2016
- DNA isolatiesysteem voor de afdeling Klinische Genetica, én sequencing apparatuur voor de afdeling Humane Genetica.
- Scopen voor de afdeling Maag-, Darm Lever Ziekten conform het scopenplan 2016
- 16sl CT scanner voor diagnostiek op de afdeling Cardiologie

2. Financiële vaste activa**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Vordering start- en sloopkosten	5.344	5.628
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	1.430	1.296
Overige deelnemingen	7.388	8.143
Vorderingen op groepsmaatschappijen	273	416
Overige vorderingen	733	201
Totaal	<u>15.168</u>	<u>15.684</u>

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	15.684	7.883
Bij: verstrekte leningen	549	0
Bij: kapitaalstortingen	164	9.304
Af: Resultaat deelnemingen	-785	-1.156
Af: ontvangen afschrijvingsvergoeding	-284	-285
Af: ontvangen aflossing leningen	-160	-62
Boekwaarde per 31 december	<u>15.168</u>	<u>15.684</u>

Vordering start- en sloopkosten:

Als uitwerking van de overgangsregeling kapitaallasten in verband met de introductie van prestatiebekostiging in 2011, is op grond van beleidsregel Nza/CU-2002 met de Nederlandse Zorgautoriteiten een vergoeding overeengekomen voor de resterende boekwaarde van de immateriële vaste activa (start- en sloopkosten) per ultimo 2010. Aangezien deze activa voor 75% via het WMG-budget worden gefinancierd is dit gedeelte van de boekwaarde in 2010 versneld afgeschreven. De waarde van de start- en sloopkosten ultimo 2016 betreft een vordering op het Ministerie van OC&W.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen:

In 2009 heeft ten behoeve van de oprichting van LUMC Participaties B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in LUMC Participaties B.V. bedraagt ultimo 2016 € 412.000.

In 2010 heeft ten behoeve van de oprichting van Poli Apotheek LUMC B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Poli Apotheek LUMC B.V. bedraagt ultimo 2016 € 535.000.

In 2010 heeft ten behoeve van de oprichting van Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. bedraagt ultimo 2016 € 104.000.

In 2015 heeft ten behoeve van de oprichting van GenomeScan B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Genomescan B.V. bedraagt ultimo 2016 € 229.000.

In 2016 heeft ten behoeve van de oprichting van Leiden Regenerative Medicine Platform B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Leiden Regenerative Medicine Platform B.V. bedraagt ultimo 2016 € 150.000.

Overige deelnemingen:

In 2007 heeft ten behoeve van de oprichting van Sleutelnet B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. In 2016 heeft een aanvullende kapitaalstorting van € 14.000 plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Sleutelnet B.V. bedraagt ultimo 2016 € 131.000.

In 2013 heeft in Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in BBO B.V. bedraagt ultimo 2016 € 91.000.

In 2013 heeft ten behoeve van de oprichting van Holland Particle Therapy Centre B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Holland PTC B.V. bedraagt ultimo 2016 € 5671.000.

Ter identificatie**Ernst & Young Accountants LLP****EY** Building a better working world

In 2013 heeft ten behoeve van de oprichting van Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. een kapitaalstorting plaatsgevonden. De deelneming van het LUMC in Participatiemaatschappij InnovationQuarter B.V. bedraagt ultimo 2016 € 473.000.

In 2015 heeft het LUMC één aandeel in de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. verkregen door middel van storting /verrekening van € 1.022.000. De waarde van het aandeel is in 2016 onveranderd.

Vorderingen op groepsmaatschappijen:

In 2010 heeft het LUMC aan LUMC Participaties B.V. een lening verstrekt van € 50.000. Deze lening is in 2016 volledig afgelost.

In 2011 heeft het LUMC aan Poli Apotheek B.V. een achtergestelde lening verstrekt van € 246.000.

In 2011 heeft het LUMC aan Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. een kredietfaciliteit verstrekt van € 400.000 waarvan ultimo 2016 € 27.000 is opgenomen.

Overige vorderingen:

Over de periode van 2010 tot en met 2012 heeft het LUMC aan de Stichting BioPartner Academisch Bedrijven Centrum leningen verstrekt ter hoogte van € 2.195.000. Voor deze volledige leningen is ultimo 2013 een voorziening voor oninbaarheid gevormd.

In 2013 heeft het LUMC een 15-jarige annuïteitenlening van € 250.000 verstrekt voor een verbouwing van een ruimte voor diagnostiek in Lisse. Ultimo 2016 bedraagt het saldo van deze lening € 185.000.

In 2016 heeft het LUMC een vordering op de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. als gevolg van het aandeel in het waarborgkapitaal van de Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. De vordering bedraagt ultimo 2016 € 149.000.

Het verloopoverzicht financiële vaste activa staat vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in III.7.

3. Voorraden

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Centraal magazijn	395	384
Apotheek	2.709	2.805
Centrale sterilisatiedienst	201	247
Bloedprodukten	117	134
af: voorziening voor incurant	-25	-25
Totaal	<u>3.397</u>	<u>3.545</u>

De geactiveerde voorraden zijn de voorraden die zijn opgeslagen in een aantal centrale magazijnen. Afdelingsvoorraden worden niet opgevoerd. De hoogte van de voorziening incurante voorraden is bepaald op basis van de omloopsnelheid per artikel.

4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgprodukten

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgprodukten gereguleerd segment	17.627	21.573
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgprodukten vrij segment	30.378	72.070
Af: ontvangen voorschotten onderhanden werk	-37.123	-56.819
Af: voorziening onderhanden werk	-6.084	-5.621
Totaal	<u>4.798</u>	<u>31.203</u>

Het onderhanden werk is bepaald door middel van de landelijke onderhanden werk grouper. De ontvangen voorschotten zijn gebaseerd op de contractueel gemaakte afspraken met verzekeraars en hebben betrekking op zowel het gereguleerde als vrije segment. De voorziening bestaat uit een inschatting van de verwachte

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

uitkomsten uit de handreiking en materiële controles.

5. Vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot (x 1.000)

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	<u>t/m 2015</u>	<u>2016</u>	<u>totaal</u>
	€	€	€
Saldo per 1 januari	299		299
Financieringsverschil boekjaar			0
Correcties voorgaande jaren	5		5
Betalingen/ontvangsten	-264		-264
Sub-totaal mutatie boekjaar	<u>-259</u>	<u>0</u>	<u>-259</u>
Saldo per 31 december	<u>40</u>	<u>0</u>	<u>40</u>

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	40	299
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0	0
	<u>40</u>	<u>299</u>

De vordering heeft betrekking op de vergoeding voor de GGZ inzake de Normatieve Huisvestingscomponent (NHC).

6. Debiteuren en overige vorderingen (x 1.000)

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Debiteuren	80.553	76.010
Vorderingen op groepsmaatschappijen	340	577
Nog te factureren omzet en overige vorderingen	118.498	215.565
Af: ontvangen voorschotten inzake nog te factureren omzet	0	-116.109
Af: voorziening overschrijding declaratieplafonds	-85.899	-75.784
Vooruitbetaalde bedragen	2.848	2.017
Nog te ontvangen bedragen	2.742	1.579
Totaal	<u>119.082</u>	<u>103.855</u>

Onder debiteuren zijn opgenomen de vorderingen op zorgverzekeraars en patiënten. Op de vorderingen op debiteuren is de voorziening dubieuze debiteuren van € 0,5 miljoen (2015: € 0,7 miljoen) in mindering gebracht.

Onder de vooruitbetaalde bedragen staat een vordering van € 0,6 miljoen op Stichting BioPartner Academisch Bedrijven Centrum opgenomen. Hiervoor is in 2013 een voorziening voor oninbaarheid gevormd.

Onder nog te factureren omzet en overige vorderingen is opgenomen het nog te factureren bedrag wegens DBC's / DBC-zorgproducten en overige verrichtingen. Het betreft bedragen die pas na afloop van het boekjaar in rekening zijn gebracht maar die wel betrekking hebben op het afgesloten boekjaar: € 108,7 miljoen (2015: € 202,2 miljoen). De daling wordt veroorzaakt door het eerder op gang komen van de facturatie over het schadelastjaar 2016 in 2016.

De voorziening overschrijding declaratieplafonds van € 53,1 miljoen bestaat uit mutaties vanwege de overschrijding van de aanneemsommen / plafonds.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

7. Liquide middelen

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Bankrekeningen	107.797	96.164
Kassen	38	32
Totaal	<u>107.835</u>	<u>96.196</u>

De kas- en banksaldi zijn vrij beschikbaar, er zijn geen deposito's afgesloten. Daarnaast heeft het LUMC een kredietfaciliteit bij een huisbankier van € 20 miljoen.

8. Eigen vermogen

(x 1.000)

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Kapitaal	0	0
Algemene en overige reserves	243.737	222.304
Totaal eigen vermogen	<u>243.737</u>	<u>222.304</u>

Kapitaal*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	<u>Saldo per</u>	<u>Resultaat-</u>	<u>Overige</u>	<u>Saldo per</u>
	<u>1-jan-2016</u>	<u>bestemming</u>	<u>mutaties</u>	<u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	0	0	0	0
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Algemene en overige reserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	<u>Saldo per</u>	<u>Resultaat-</u>	<u>Overige</u>	<u>Saldo per</u>
	<u>1-jan-2016</u>	<u>bestemming</u>	<u>mutaties</u>	<u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves	48.842	14.761	0	63.603
Reserve aanvaardbare kosten	173.462	6.672	0	180.134
Totaal algemene en overige reserves	<u>222.304</u>	<u>21.433</u>	<u>0</u>	<u>243.737</u>

Voor de voorziening groot onderhoud is een stelselwijziging doorgevoerd. De vergelijkende cijfers 2015 zijn in de beginbalans aangepast.

Voor de voorziening groot onderhoud is een foutenherstel conform RJ-voorschriften doorgevoerd. Dit heeft retrospectief plaatsgevonden met de aanpassing van de vergelijkende cijfers inclusief verwerking van het cumulatieve verschil van de jaren voor 2015 in het beginvermogen van het voorgaand boekjaar. Het resultaat 2015 wijzigt met € 1,5 miljoen en het vermogen per ultimo 2015 met € 4,3 miljoen. De totale correctie bedraagt € 5,7 miljoen. De vergelijkende cijfers 2015 zijn in de beginbalans aangepast conform onderstaande specificatie.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
 working world

Aanpassing eigen vermogen 2015**(x 1.000)**

Kapitaal	Oud		Nieuw		
<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per	Fouten-	Saldo per	Resultaat-	Saldo per
	1-jan-2015	herstel	1-jan-2015	bestemming	31-dec-2015
	€		€	€	€
Kapitaal	0	0	0	0	0
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Algemene en overige reserves

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per	Fouten-	Saldo per	Resultaat-	Saldo per
	1-jan-2015	herstel	1-jan-2015	bestemming	31-dec-2015
	€	€	€	€	€
Algemene reserves	37.964	0	37.964	10.878	48.842
Reserve aanvaardbare kosten	152.557	-5740	146.817	26.645	173.462
Totaal algemene en overige reserves	<u>190.521</u>	<u>-5.740</u>	<u>184.781</u>	<u>37.523</u>	<u>222.304</u>

9. Voorzieningen**(x 1.000)**

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per	Dotatie	Onttrekking	Saldo per
	1-jan-2016			31-dec-2016
	€	€	€	€
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	4.766	1.134	389	5.511
Werkloosheidsuitkeringen	1.816	1.401	2.023	1.194
Seniorenregeling	292	0	174	118
Jubileumuitkeringen	2.735	643	428	2.950
Persoonlijk budget	6.460	4.123	4.412	6.171
Groot onderhoud	50.632	5.245	6.785	49.092
Totaal	<u>66.701</u>	<u>12.546</u>	<u>14.211</u>	<u>65.036</u>

*Toelichting in welke mate de overige voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:***31-dec-2016**

Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	12.056
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	52.980
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	22.253

De voorziening arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers. Met ingang van 2016 is hieraan toegevoegd een voorziening voor loonkosten bij ziekte. De voorziening loonkosten bij ziekte is berekend aan de hand van ervaringscijfers van de jaarlijkse instroom van medewerkers (fte's) in de WIA. Op basis van deze gemiddelde instroom in de WIA en de gemiddelde loonkosten per fte in 2016 is een inschatting gemaakt van de kosten van de eerste twee ziektejaren van medewerkers die na hun ziekte niet meer terugkeren in het arbeidsproces. Indien de voorziening loonkosten bij ziekte ultimo 2015 zou zijn bepaald zou deze € 1,1 miljoen hebben bedraagt, het resultaat over 2016 zou dan € 1,1 miljoen hoger zijn geweest.

De voorziening werkloosheidsuitkeringen en sociaal beleid is bepaald door sommatie van de individuele rechten van de betrokken medewerkers waarbij rekening is gehouden met de kans dat betrokkenen na verloop van tijd elders werk zullen vinden. Vanaf 2009 is tevens een voorziening voor non-actieven gevormd.

De voorziening seniorenregeling is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening jubileumuitkeringen is bepaald door de contante waarde te berekenen van de som van de individuele rechten van de betrokken medewerkers.

De voorziening persoonlijk budget is bepaald door de sommatie van de opgebouwde individuele rechten van de betrokken medewerkers.

Voor de voorziening groot onderhoud is een stelselwijziging doorgevoerd. De bepaling van de voorziening door hantering van 5,5 maal de verwachte jaarlijkse uitgaven op basis van het lange termijn onderhoudsplan is vervangen door een systematiek waarbij de geprognosticeerde toekomstige onderhoudsbeurten leidend zijn. Deze voorziening is vermeerderd met een aanvullende dotatie uit 2011 van € 7,5 miljoen voor werkzaamheden ten behoeve van brandveiligheid en een aanvullende dotatie uit 2013 van € 6 miljoen in verband met de upgrade van laboratoria.

Aanpassing voorzieningen 2015

	Oud Saldo per 1-jan-2015	Fouten- herstel	Nieuw Saldo per 1-jan-2015	Mutatie	Saldo per 31-dec-2015
			€	€	€
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	3.831	0	3.831	935	4.766
Werkloosheidsuitkeringen	1.966	0	1.966	-150	1.816
Seniorenregeling	562	0	562	-270	292
Jubileumuitkeringen	2.884	0	2.884	-149	2.735
Persoonlijk budget	6.031	0	6.031	429	6.460
Groot onderhoud	46.470	5.740	52.210	-1.578	50.632
Totaal	61.744	5.740	67.484	-783	66.701

Voor de voorziening groot onderhoud is een foutenherstel conform RJ-voorschriften doorgevoerd. Dit heeft retrospectief plaatsgevonden met de aanpassing van de vergelijkende cijfers inclusief verwerking van het cumulatieve verschil van de jaren voor 2015 in het beginvermogen van het voorgaand boekjaar. Het resultaat 2015 wijzigt met € 1,5 miljoen en het vermogen per ultimo 2015 met € 4,3 miljoen. De totale correctie bedraagt € 5,8 miljoen. De vergelijkende cijfers 2015 zijn in de beginbalans aangepast conform onderstaande specificatie.

10. Langlopende schulden**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	120.915	167.772
Investeringssubsidie a fonds perdu	27.821	30.296
Overige schulden en vooruitontvangen bedragen	14.896	14.623
Totaal	<u>163.632</u>	<u>212.691</u>

Het verloop van de schulden aan kredietinstellingen is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	176.629	185.486
Bij: nieuwe leningen	0	0
Af: aflossingen	25.107	8.857
Stand per 31 december	<u>151.522</u>	<u>176.629</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	30.607	8.857
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>120.915</u>	<u>167.772</u>

Het verloop van de investeringssubsidie à fonds perdu is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	30.296	32.755
Af: onttrekkingen	-2.475	-2.459
Stand per 31 december	<u>27.821</u>	<u>30.296</u>

Het verloop van de overige schulden en vooruitontvangen bedragen is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	14.623	14.201
Bij: dotaties	273	422
Stand per 31 december	<u>14.896</u>	<u>14.623</u>

Toelichting in welke mate de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	30.607	8.857
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	163.632	212.691
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	90.490	144.085

In 2016 is een lening met een restwaarde van € 17,5 miljoen vervroegd afgelost.

Het aflossingsbedrag voor 2017 ad € 30.607.000 (2016: € 25.107.000) is opgenomen onder de kortlopende schulden.

De à fonds perdu financiering heeft betrekking op de registratie van de door het Ministerie van OC en W, via de à fonds perdu financiering die gold tot 1 januari 1988, beschikbaar gestelde middelen voor de aanschaf van vaste

Ter identificatie**Ernst & Young Accountants LLP****EY** Building a better working world

activa, onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen op deze activa. Over deze beschikbaar gestelde middelen is geen rente verschuldigd. In 2016 is hieraan € 2,5 miljoen onttrokken. De waarde ultimo 2016 bedraagt € 27,8 miljoen.

De overige schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op:

De integratie van de Medische Faculteit Leiden van de Universiteit Leiden in het LUMC, waarbij het vermogen van de Faculteit per 01-01-2003 als langlopende schuld aan de Universiteit is opgenomen (€ 4,4 miljoen).

Vooruitontvangen kapitaalslasten nieuwbouw, sloop- en startkosten van het Ministerie van OC en W. Dit heeft betrekking op vooruitontvangen bedragen inzake afschrijving en rente nieuwbouw, sloop- en startkosten. Jaarlijks wordt het verschil tussen 25% van de afschrijvings- en rentekosten van de projectkosten die ten laste van de resultatenrekening zijn gebracht en de vergoeding hiervoor van het Ministerie van OC en W ten laste van deze post gebracht. In 2016 is hieraan € 0,3 miljoen gedoteerd. De waarde ultimo 2016 bedraagt € 10,5 miljoen.

Bij twee leningen van kredietinstellingen is gebruik gemaakt van derivaten. Voor een toelichting daarop wordt verwezen naar de niet uit de balans blijvende opgenomen activa en verplichtingen.

Een overzicht van de onderhandse en hypothecaire leningen staat vermeld onder de aanvullende gegevens en specificaties in III.7.

11. Overige kortlopende schulden

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	2016	2015
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	0	0
Crediteuren	37.165	26.721
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	30.607	8.857
Belastingen en sociale premies	14.418	12.018
Schulden terzake pensioenen	4.667	4.667
Schulden aan groepsmaatschappijen	50	0
Vakantiegeld	13.496	12.772
Vakantiedagen	15.300	16.700
Nog te betalen kosten	15.095	11.299
Vooruitontvangen opbrengsten	65.547	76.129
Totaal	196.345	169.163

Onder de aflossingsverplichtingen langlopende leningen is begrepen de contractuele aflossing van een bulletlening van € 23 miljoen per 01-01-2017.

Onder de vooruitontvangen opbrengsten is een saldo ad € 53,4 miljoen (2015: € 57,3 miljoen) opgenomen inzake onderhanden werk op projecten, bestaande uit een debet saldo van € 22,7 miljoen (2015: € 24,2 miljoen) en een creditsaldo van € 76,1 miljoen (2015: € 81,5 miljoen).

Verloopoverzicht onderhanden werk op projecten (binnen de vooruitontvangen opbrengsten)

(x € 1.000)

	2016	2015
	€	€
Stand per 1 januari	57.312	63.015
Af: debiteringen	-80.320	-51.229
Bij: crediteringen	76.382	45.526
Stand per 31 december	53.374	57.312

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

Niet uit de balans blijkende opgenomen activa en verplichtingen

Pensioenregeling:

De pensioentoezegging is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds ABP. Deze pensioenregeling kwalificeert zich als een toegezegde pensioenregeling, hetgeen inhoudt dat een eventueel tekort door de werkgever dient te worden aangevuld. Ingeval deze regeling van toepassing is schrijven de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor dat het aandeel in het overschot of tekort van de pensioentoezegging in de balans van de werkgever dient te worden opgenomen. Door de Stichting Pensioenfonds ABP is aangegeven dat er geen consistente en betrouwbare basis is om de verplichting, fondsbeleggingen en kosten toe te rekenen aan de separate deelnemende partijen, waardoor het LUMC gebruik maakt van de vrijstelling onder RJ 271-310 om de toegezegde pensioenregeling te behandelen als een toegezegde bijdrageregeling.

Macrobeheersingsinstrument:

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het makro kader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 bestaat nog geen inzicht in de omvang van deze verplichting. Het LUMC is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans per 31 december 2016.

Derivaten:

Het LUMC heeft in 2012 een renteswap afgesloten gekoppeld aan een langlopende lening van € 25 miljoen. De renteswap heeft een gefixeerde rente van 2,37% voor de volledige looptijd van de 20-jarige lening. De rente op deze lening bedraagt 6-maands euribor met een opslag van 0,27%. De opslag wordt na 3 jaar opnieuw vastgesteld voor een nader overeen te komen periode. Ultimo 2016 bedroeg de reële waarde van deze swap € 2,4 miljoen negatief. Bij een negatieve reële waarde van de swap zijn margin calls niet van toepassing. Deze renteswap loopt af in 2032.

Medische claims:

Diverse patiënten hebben claims ingediend bij het LUMC in verband met schade als gevolg van medisch handelen door het LUMC. Het LUMC is hiervoor verzekerd via Centramed. Als onderdeel van de verzekering geldt een eigen risico van € 0,5 miljoen per jaar.

Garantstellingen:

Het LUMC staat voor 1/3 deel garant voor een kredietfaciliteit van € 90 miljoen van HollandPTC B.V. bij de Europese Investeringsbank. Op 31-12-2016 heeft HollandPTC € 48,5 miljoen van dit krediet opgenomen.

Verder zijn er verplichtingen aangegaan inzake lease en onderhoud van machines en installaties.

Gebeurtenissen na balansdatum:

Er hebben na balansdatum geen materiële gebeurtenissen plaatsgevonden die noodzaken tot bijstelling van de jaarrekening per 31 december 2016

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

Verloopoverzicht investeringsruimte vooruitontvangen kapitaalslasten DHAZ**(x 1.000)***Het verloop is als volgt weer te geven:*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Nog niet bestede investeringsruimte per 1 januari	49.707	46.218
Bij: indexering niet-bestede investeringsruimte	1.160	1.074
Bij: investeringsruimte verslagjaar	34.496	33.492
Af: investeringen verslagjaar	-20.909	-31.077
Beschikbare investeringsruimte 31 december	<u>64.454</u>	<u>49.707</u>

De totale investeringsruimte ultimo 2016 bedroeg € 64,5 miljoen. Het investeringsbudget van het LUMC in 2016 bedroeg € 34,5 miljoen (2015: € 33,5 miljoen). Dit betreft alleen het bouwdeel van de investeringsruimte.

Ter identificatie**EY** Ernst & Young Accountants LLP
Building a better
working world

III.6 Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening

12. Opbrengsten zorgprestaties

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringwet	391.171	375.676
Beschikbaarheidsbijdragen	87.800	85.240
Overige zorgprestaties	4.107	3.527
Totaal	<u>483.078</u>	<u>464.443</u>

De opbrengsten zorgverzekeringwet bestaan uit de opbrengsten uit de patiëntenzorg inclusief de GGZ. Deze zijn gestegen door de groeifspraken met verzekeraars, het toenemende aantal verstrekkingen van dure geneesmiddelen en indexatie. Onder de beschikbaarheidsbijdragen zijn de bijdragen opgenomen voor de Academische Component inclusief de kapitaallasten voor Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO), voor Coördinatie traumazorg en Regionaal Overleg Acute zorg (ROAZ) en voor Post Morten Orgaanuitname (PMO). Deze stijgen als gevolg van indexatie. De overige zorgprestaties bestaan uit onderlinge dienstverlening met andere zorgaanbieders en zijn licht gestegen.

13. Subsidies

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Rijksbijdrage werkplaatsfunctie en medische faculteit UMC's	133.901	126.707
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS	50.149	52.640
Totaal	<u>184.050</u>	<u>179.347</u>

De stijging onder de Rijksbijdrage werkplaatsfunctie en medische faculteit UMC's wordt veroorzaakt door de hogere afrekening van het aantal promoties in 2014 (162 promoties in totaal), het LUMC deel van de collegegelden m.b.t. het eerste jaar Bachelor Klinische Technologie, loon/prijjsbijstelling en extra financiering LUMC Campus Den Haag.

De stijging onder de Rijkssubsidie vanwege het Ministerie van VWS wordt veroorzaakt door een incidentele herstelopslag VWS, een structurele verhoging betrekking hebbend op Level Playing Field, een negatieve prijsbijstelling i.v.m. Nationale wetenschapsagenda en een hogere loon/prijs bijstelling.

14. Overige bedrijfsopbrengsten

(x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Overige dienstverlening	106.252	96.301
Overige opbrengsten	19.041	24.390
Totaal	<u>125.293</u>	<u>120.691</u>

Onder overige dienstverlening staan subsidies inzake onderzoeks- en onderwijsprojecten. Onder de overige opbrengsten staan doorbelaste materiële en personele lasten.

De stijging onder de overige dienstverlening wordt mede veroorzaakt door hogere baten in de 2e t/m 4e geldstroom als gevolg van een hoger slagingspercentage acquisitie en goede onderzoekspers van het LUMC.

15. Personeelskosten**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Lonen en salarissen	356.034	342.021
Sociale lasten	35.113	32.708
Pensioenpremie	40.953	41.406
Andere personeelskosten	<u>11.998</u>	<u>9.532</u>
Sub-totaal	444.098	425.667
Personeel niet in loondienst	17.893	13.289
Totaal	<u><u>461.991</u></u>	<u><u>438.956</u></u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:		
Collectief gefinancierd	5.300	5.097
Niet-collectief gefinancierd	928	929
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u><u>6.228</u></u>	<u><u>6.026</u></u>

De FTE's hebben betrekking op personeel in loondienst van het LUMC.

Het aantal FTE is t.o.v. eind 2015 geleidelijk gestegen met 4,3 % (256 FTE). Dit onder meer door de komst van nieuwe onderzoeksgroepen en de start van het Geboortehuis Leiden.

De post lonen en salarissen is gestegen t.o.v. 2015 door de stijging van de FTE's. Daarnaast hebben de CAO effecten en een eenmalige uitkering in het kader van het loonruimteakkoord gezorgd voor een stijging van de post lonen en salarissen. De pensioenpremie valt lager uit t.o.v. 2015 als gevolg van het lagere premiepercentage voor de werkgever.

De post andere personeelskosten is ruim € 2 miljoen hoger dan in 2015. De post Opleiding en Vorming zorg voor een extra last van € 1,6 miljoen t.o.v. 2015. Deze kosten bestaan grotendeels uit het opstarten van een Leiderschapsprogramma binnen het LUMC en het starten van de HBO Verpleegkundige opleidingen. Daarnaast zijn de functiegebonden kosten voor de medische specialisten verhoogd als gevolg van een CAO wijziging.

De post personeel niet in loondienst is ruim € 4 miljoen hoger dan in 2015. Het LUMC heeft in 2016 hard gewerkt aan verschillende projecten waarvoor externe krachten en adviezen zijn ingehuurd.

Relevante (neven)functies van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht staan vermeld onder de overige gegevens in IV.5.

16. Afschrijvingen vaste activa**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	42.404	41.382
- financiële vaste activa	284	284
Totaal	<u><u>42.688</u></u>	<u><u>41.666</u></u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
 working world

<i>Aansluiting balansmutatie afschrijvingen vaste activa</i>	<u>2016</u> €
Afschrijvingen materiële vaste activa	44.439
Afschrijvingen financiële vaste activa	285
Ottrekking à fonds perdu financiering	-2.459
Dotatie vooruitontvangen bedragen	423
Doorberekende afschrijvingslasten	0
Totaal mutatie in de balans	<u>42.688</u>

Verantwoord in de exploitatie:

Afschrijvingen vaste activa	<u>42.688</u>
-----------------------------	---------------

17. Bijzondere waardevermindering van vaste activa (x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u> €	<u>2015</u> €
Materiële vaste activa	0	0
Totaal	<u>0</u>	<u>0</u>

18. Overige bedrijfskosten (x 1.000)

De specificatie is als volgt :

	<u>2016</u> €	<u>2015</u> €
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	18.490	16.599
Algemene kosten	48.882	46.436
Patiënt- en onderzoeksgebonden kosten	165.154	154.600
Onderhoud en energiekosten	16.546	14.813
Huur en leasing	1.760	1.740
Dotaties voorzieningen	5.223	4.701
Totaal	<u>256.055</u>	<u>238.889</u>

De toename van de patiënt- en onderzoeksgebonden kosten wordt voornamelijk veroorzaakt door de stijging van de kosten van (dure)geneesmiddelen en bestralingsmiddelen.

Honoraria accountant (x 1.000)

De honoraria van de accountant over 2016 zijn als volgt:

	<u>2016</u> €	<u>2015</u> €
1 Controle van de jaarrekening	303	238
2 Overige controlewerkzaamheden	153	164
3 Fiscale advisering	50	40
4 Niet controle-diensten	0	0
Totaal	<u>506</u>	<u>442</u>

De honoraria zijn toegerekend aan moment van levering van de prestatie. De kosten voor de jaarrekeningcontrole 2016 zijn hoger ten gevolge van meerwerk voor de jaarrekeningcontrole 2015.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

19. Financiële baten en lasten**(x 1.000)***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Rentebaten	67	455
Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	-845	-1.048
Sub-totaal financiële baten	<u>-778</u>	<u>-593</u>
Rentelasten	-9.476	-6.854
Sub-totaal financiële lasten	<u>-9.476</u>	<u>-6.854</u>
Totaal	<u><u>-10.254</u></u>	<u><u>-7.447</u></u>

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

7

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De bezoldiging van de functionarissen die over 2016 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking.

Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	prof.dr.W.J.M. Spaan	H.P.J. Gerla RA	prof.dr. P.C.J. Hogendoorn
Funcatiegegevens	voorzitter Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur	lid Raad van Bestuur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Individueel WNT-maximum	179.000	179.000	179.000
Beloning	212.230	212.202	233.039
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	16.579
Beloningen betaalbaar op termijn	16.813	16.841	17.373
Subtotaal	229.043	229.043	266.991
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	229.043	229.043	266.991
Verplichte motivering Indien overschrijding	overgangsregeling *	overgangsregeling *	overgangsregeling *
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/5 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0	1,0
Beloning	141.037,00	211.457,00	228.718,00
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	16.579,00
Beloningen betaalbaar op termijn	11.443,00	17.261,00	18.576,00
Totaal bezoldiging 2015	152.480,00	228.718,00	263.873,00

* Bezoldiging van de leidinggevende topfunctionarissen Spaan en Gerla vloeit voort uit afspraken zoals vastgelegd in de arbeidsovereenkomst welke is overeengekomen voor in werking treding van de Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp. Het overgangsrecht is ingegaan op 1 januari 2016. Bezoldiging Hogendoorn vloeit voort uit afspraken zoals vastgelegd in de arbeidsovereenkomst welke is overeengekomen voor in werking treding van de WNT. Het overgangsrecht is ingegaan op 1 januari 2013

Toelichting bezoldiging en/of ontslaguitkering topfunctionarissen.

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de op LUMC van toepassing zijnde regelgeving: Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp (Regeling Zorg 2016).

Het bezoldigingsmaximum voor LUMC bedraagt op grond van de totaalscore van 14 punten en daaruit volgende klasse indeling V € 179.000 op jaarbasis. Dit maximum geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. In 2016 waren er geen topfunctionarissen zonder dienstbetrekking verbonden aan het LUMC.

Bezoldiging toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	dr C.A. Linse	drs E.C. Meijer	mr. W. Sorgdrager	prof.dr. E. Briët	dr. N.D. de Ruiter	mr. drs. C.J.M. van Rijn	drs. D.G. Vierstra
Functiegegevens	voorzitter	lid	lid	lid	lid	lid	lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/10 - 31/12	1/1 - 01/10	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 1/7	1/7 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.850	4.511	13.437	17.900	17.900	8.925	9.024
Beloning	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	26.850	4.475	13.350	17.900	17.900	8.925	8.950
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Gegevens 2015							
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/12 - 31/12		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Beloning	2.225	-	17.800	17.800	17.800	17.800	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	2.225	-	17.800	17.800	17.800	17.800	-

Bij een per 1-7-2016 uittredend lid RvT is aanvankelijk een vergoeding uitbetaald van 50% van het maximum jaarbedrag. Aangezien op basis van de WNT de uitbetaling op kalenderdagen moet geschieden én de 1e helft van 2016 vanwege het schrikkeljaar 182 dagen heeft gehad is er euro 25 te veel betaald. In de berekening is op basis van de WNT ondanks het schrikkeljaar het jaartotaal op 365 dagen gesteld. Het teveel betaalde is door betrokkene gerestitueerd.

Toelichting bezoldiging en/of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen.

Het gemiddeld belastbaar loon is in lijn met zorginstellingen van vergelijkbare omvang en complexiteit. De medisch specialisten hebben allen een aanstelling bij het LUMC. Voor niet-topfunctionarissen geldt de klasseindeling met de norm voor topfunctionarissen conform de Regeling Zorg 2016 niet. Wel is publicatie van de functies die de bezoldigingsnorm van € 179.000 bruto overschrijden verplicht.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

7

III.7 Aanvullende gegevens en specificaties bij de enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudig verloopoverzicht materiële vaste activa

(x 1.000)

	Gebouwen en terreinen	Machines en Installaties	Andere bedrijfs- uitrusting	Onderhanden Projecten	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016					
- aanschafwaarde	572.363	18.161	195.262	19.354	805.140
- cumulatieve afschrijvingen	265.564	11.883	107.616	0	385.063
Boekwaarde per 1 januari 2016	306.799	6.278	87.646	19.354	420.077
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	27.085	0	22.051	-6.326	42.810
- afschrijvingen	24.674	907	18.858	0	44.439
- <i>terugnane geheel afgeschreven activa</i>	0	0	0	0	0
aanschafwaarde	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0
- <i>desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	5.913	0	33.980	0	39.893
cumulatieve afschrijvingen	5.895	0	33.980	0	39.875
per saldo	18	0	0	0	18
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	2.393	-907	3.193	-6.326	-1.647
Stand per 31 december 2016					
- aanschafwaarde	593.535	18.161	183.333	13.028	808.057
- cumulatieve afschrijvingen	284.343	12.790	92.494	0	389.627
Boekwaarde 31 december 2016	309.192	5.371	90.839	13.028	418.430
Afschrijvingspercentage	2%-10%	5%	10%-20%	0%	

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
 Building a better working world

Enkelvoudig verloopoverzicht financiële vaste activa

(x € 1.000)

	Vordering start- en sloopkosten OCV-deel	Deelnemingen in groeps- maatschappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groeps maatschappijen	Overige vorderingen	Totaal financiële vaste activa
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	5.628	1.296	8.143	416	201	15.684
Verstrekke leningen					549	549
Kapitaalstortingen		150	14			164
Aandeel in resultaat deelnemingen		-16	-769			-785
Ontvangen afschrijvingsvergoedingen	-284					-284
Aflossing leningen				-143	-17	-160
Boekwaarde 31 december 2016	5.344	1.430	7.388	273	733	15.168

Ter identificatie

Projecten in uitvoering en mutaties in het boekjaar
(x 1.000)

Projectgegevens			Investerings				
Briefnr.	Datum	Omschrijving	WZV-type	t/m 2015		t/m 2016	
				€	€	gereed	onderhanden
			€	€	€	€	
Verbouwprojecten							
21-01		Bouwdelen CHMS Fase 1 (KFT E0 E1 P0 P1)	DHAZ 2010	1.765	1.864	2.072	1.557
Subtotaal DHAZ 2010				1.765	1.864	2.072	1.557
Verbouwprojecten							
21-05		Plan kindergeneeskunde	DHAZ 2011	6.230	1.014	7.192	52
21-06		Uitbreiding noodstroomvoorziening	DHAZ 2011	78	12	90	0
Lange termijn onderhoudsprojecten							
4-016		Vervangen LPM panelen GBS	DHAZ 2011	124	0	124	0
Subtotaal DHAZ 2011				6.432	1.026	7.406	52
Lange termijn onderhoudsprojecten							
4-017		Vervangen RN regelaars + naverwarmers	DHAZ 2012	46	0	0	46
4-024		Modificatie gebouw, installatie en terrein	DHAZ 2012	136	291	181	246
4-025		Metalen plafondplaten vervangen	DHAZ 2012	26	40	47	19
Subtotaal DHAZ 2012				208	331	228	311
Renovatieprojecten							
2-029		Herinrichting magazijnen en hoofdstraat	DHAZ 2013	18	21	0	39
2-037		Bouwkundige dakopbouw zone L	DHAZ 2013	5.229	700	5.929	0
3-KW13		Kleine werken	DHAZ 2013	152	171	90	233
Subtotaal DHAZ 2013				5.399	892	6.019	272
Verbouwprojecten							
21-07		Centrum eerste hulp en omgeving	DHAZ 2014	50	72	122	0
21-08		Centrum moeder en kind	DHAZ 2014	1.484	4.231	825	4.890
3-KW14		Kleine werken	DHAZ 2014	288	0	288	0
Lange termijn onderhoudsprojecten							
21-07		Vervangen zusteroproep	DHAZ 2014	526	708	0	1.234
21-07		Vervangen van aanzuigplenum LBK's	DHAZ 2014	12	0	12	0
Subtotaal DHAZ 2014				2.360	5.011	1.247	6.124
Verbouwprojecten							
21-09		Interventiecentrum	DHAZ 2015	17	599	65	551
21-13		J-toren (etage 9, 10 en 11)	DHAZ 2015	242	2.100	2.342	0
3-KW15		Kleine werken	DHAZ 2015	1.988	849	1.502	1.335
Lange termijn onderhoudsprojecten							
4-003		Renovatie liften E-kern	DHAZ 2015	406	192	406	192
4-007		Vervangen van aanzuigplenum LBK's	DHAZ 2015	247	0	247	0
4-022		Update TT/IT back-bone	DHAZ 2015	90	17	107	0
4-026		Rookmelders / branddetectie	DHAZ 2015	200	221	364	57
Subtotaal DHAZ 2015				3.190	3.978	5.033	2.135
Renovatieprojecten							
2-035		B-toren/C-toren (laagbouw)	DHAZ 2016	0	451	171	280
Verbouwprojecten							
21-03		Bouwdelen CHMS Fase 3 (KFT E0 E1 P0 P1)	DHAZ 2016	0	2.140	2.140	0
21-12		C-toren (etages 9, 10, 11)	DHAZ 2016	0	290	0	290
21-15		Pet centrum (bouwdeel BD)	DHAZ 2016	0	131	18	113
3-KW16		Kleine werken	DHAZ 2016	0	2.335	1.501	834
Lange termijn onderhoudsprojecten							
4-004		Buizenpost	DHAZ 2016	0	23	0	23
4-005		Vervangen van de roltrapbesturing	DHAZ 2016	0	259	0	259
4-019		Vervangen 4 stuks koelmachines	DHAZ 2016	0	219	0	219
4-021		Renovatie terrein verharding straatmeubilair	DHAZ 2016	0	1.513	1.238	275
4-028		Stoomproductie	DHAZ 2016	0	297	13	284
Subtotaal DHAZ 2016				0	7.658	5.081	2.577
Totaal projecten in uitvoering				19.354	20.760	27.086	13.028

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Verantwoording DHAZ-middelen
(x 1.000)

	OC en W	VWS	Totaal
	€	€	€
Toegekende middelen 2016	8.624	25.872	34.496
Saldo oude jaren	11.034	38.673	49.707
Indexering oude jaren over VWS-deel		1.160	1.160
Totaal DHAZ middelen	19.658	65.705	85.363
Bestedingen 2016			
DHAZ-nieuwbouw	0	0	0
DHAZ-renovaties	1.525	4.575	6.100
DHAZ-verbouwprojecten	3.717	11.150	14.867
DHAZ-kleine werken	845	2.536	3.381
DHAZ-lange termijn onderhoud	685	2.054	2.739
DHAZ-onderhanden werk *	-1.582	-4.745	-6.327
DHAZ-huur	37	112	149
Totaal DHAZ-bestedingen	5.227	15.682	20.909
Saldo DHAZ-middelen ultimo 2016	14.431	50.023	64.454

* Het onderhanden werk heeft betrekking op lopende projecten. Bij afronding van deze projecten wordt het bestede bedrag onder de relevante rubriek verantwoord.

Toelichting bij saldo DHAZ-middelen 2016

Het saldo van € 64,5 miljoen wordt op hoofdlijnen hieronder verklaard.

De ervaring leert dat de financiële afwikkeling van grote in het LTHP opgenomen projecten langer duren dan een kalenderjaar. Voorafgaande aan de uitvoering van dergelijke projecten is een voorbereidingsperiode (ontwerp en besteksfase) herkenbaar, waarbij behalve kosten van adviseurs en architecten nog geen verplichtingen aangegaan worden met uitvoerende partijen. Globaal kan worden gesteld dat een project een gemiddelde doorlooptijd heeft van twee budgetjaren.

Het saldo is ten opzichte van 2015 (49,7 miljoen) gestegen doordat de voorbereidingsfase van enkele grootschalige projecten, langer in beslag heeft genomen en nog tijd neemt dan in eerste instantie verwacht (Spoedeisende Hulp en het interventie centrum). Hier waren reeds middelen voor gereserveerd. Onder de post onderhanden werk staan lopende projecten zoals Geboortehuis, laboratorium deel voor Build to Last (CHMS), polikliniek KNO en upgrade van de zusteroproep.

De gerealiseerde projecten betreffen met name:

De verpleegvloer voor Kindergeneeskunde (J6-R), een poliklinievloer Hartziekten (J9-R) en een eerste laboratoriumvloer voor Build to Last (L1).

De realisering van dakopbouw L (techniek) ten behoeve van het laboratoriumdeel Build to Last.

Het buitenterrein rondom het LUMC (toegangsweg tot technische centrum en tussenstraat) is verbeterd met parkeerlocaties, draaicirkel voor bestemmingsverkeer en zitplekken met groen.

Diverse aanpassingen in de laboratoriumomgeving vanwege nieuwe onderzoeksgroepen.

Diverse projecten onder Kleine Werken zoals polikliniek urologie, renovatie kantoorplekken H5, aanpassingen ten behoeve van de centrale inschrijving.

Ter identificatie

Toelichting DHAZ

(x 1.000)

	t/m 2015		2016		t/m 2016	
	DHAZ gemeld	DHAZ bested	DHAZ gemeld	DHAZ bested	DHAZ gemeld	DHAZ bested
	€	€	€	€	€	€
Overgangsregime						
Bunker lineaire versneller	6.400	5.277	0	0	6.400	5.277
Reservering vervangende nieuwbouw	3.621	0	1.479	0	5.100	0
DHAZ-nieuwbouw						
Klinisch Genetisch Centrum	8.200	8.200	0	0	8.200	8.200
7 Tesla	2.000	2.523	0	0	2.000	2.523
Dakopbouw C-toren	6.100	7.053	0	0	6.100	7.053
Subtotaal DHAZ-nieuwbouw	16.300	17.776	0	0	16.300	17.776
DHAZ-renovaties						
IC-Neonatalogie	1.500	686	0	0	1.500	686
Kinder-IC	150	94	0	0	150	94
Samenvoeging en uitbreiding IC's	18.250	18.280	0	0	18.250	18.280
Reshuffling poliklinieken	1.240	730	0	0	1.240	730
Reshuffling ruimten (o.a. beheer)	3.000	3.256	0	0	3.000	3.256
Patiovloeren inclusief Boerhaaveplein	1.900	294	0	0	1.900	294
Logistieke aanpassing (o.a. brug)	3.500	2.131	0	0	3.500	2.131
Studentenruimte K-00 locatie	900	923	0	0	900	923
Reshuffling Radiologie en interventiecentrum	500	0	0	0	500	0
Reshuffling laboratoria D-kern	300	12	0	0	300	12
Aanpassing tbv 3 Tesla	1.300	1.101	0	0	1.300	1.101
Aanpassingen apotheek	750	0	0	0	750	0
Reshuffling D-00/01 C-00/01/03	2.100	1.611	0	0	2.100	1.611
Herinrichting E-03	9.500	9.762	0	0	9.500	9.762
Aanpassen buitenruimten	5.500	7.242	0	0	5.500	7.242
Aanpassen dialyse	5.000	4.398	0	0	5.000	4.398
Fietsenstalling	3.200	3.296	0	0	3.200	3.296
Beenmergtransplantatie UCR	2.245	1.722	0	0	2.245	1.722
Renovatie J-toren	2.000	0	0	0	2.000	0
Restaurant	2.950	3.209	0	0	2.950	3.209
Waleusbibliotheek	3.600	3.582	0	0	3.600	3.582
Herinrichting magazijn en hoofdstraat KO-JO	2.000	1.267	0	21	2.000	1.288
Bouwkundige dakopbouw zone E/L	17.000	21.183	0	0	17.000	21.183
B-toren/C-toren (laagbouw)	13.500	7.430	0	451	13.500	7.881
Bouwkundige dakopbouw zone L	8.000	7.087	0	700	8.000	7.787
Subtotaal DHAZ-renovaties	109.885	99.296	0	1.172	109.885	100.468
Verbouwprojecten						
Bouwdelen CHMS Fase 1 (KFT E0/1 PO/1)	15.500	14.276	0	1.864	15.500	16.140
Bouwdelen CHMS Fase 2 (KFT E0/1 PO/1)	4.000	3.977	0	0	4.000	3.977
Bouwdelen CHMS Fase 3 (KFT E0/1 PO/1)	2.000	0	5.000	2.140	7.000	2.140
C-toren	2.000	2.150	0	0	2.000	2.150
Kindergeneeskunde	10.500	8.509	2.000	1.014	12.500	9.523
Uitbreiding noodstroomvoorziening	2.200	1.631	0	12	2.200	1.643
Centrum eerste hup en omgeving	2.000	88	0	73	2.000	161
Centrum moeder en kind	9.000	1.691	3.000	4.231	12.000	5.922
Interventiecentrum	5.000	179	3.000	599	8.000	778
OK complex	3.000	0	0	0	3.000	0
Dakopbouw E4 en E5	6.000	5.452	0	0	6.000	5.452
C-toren (etages 9,10 en 11)	7.000	5.482	3.000	290	10.000	5.772
J-toren (etages 9, 10 en 11)	4.000	348	3.000	2.100	7.000	2.448
Pet centrum (bouwdeel BD)	0	0	3.000	131	3.000	131
CPM centrum	0	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal verbouwprojecten	72.200	43.783	23.000	12.454	95.200	56.237
DHAZ-lange termijn onderhoud						
Vervangen van het glas van de buitengevel	597	0	0	0	597	0
Vervangen van de damwandprofielen	2.701	2.512	0	0	2.701	2.512
Vervangen van de liftbesturingen	4.547	4.412	270	192	4.817	4.604
Buizenpost	545	254	0	23	545	277
Coaten van de keldervloer	304	339	0	259	304	598
Vervangen van aanzuigplenum LBK's	1.442	1.427	100	0	1.542	1.427
Vervanging omkasting koeltorens	972	352	0	0	972	352
Vervangen luchtkanalen op dak	632	383	0	0	632	383
Verwarming oprit CEH vervangen	261	0	0	0	261	0
Witte gevelplaten vervangen	2.787	1.409	0	0	2.787	1.409
Renovatie koelvriescellen	908	674	0	0	908	674
Renovatie 10KV/380V schakelaars	1.735	1.798	0	0	1.735	1.798
Vervangen zusteroproep	1.400	1.112	750	708	2.150	1.820
Vervangen LPM panelen GBS	2.803	2.550	0	0	2.803	2.550
Vervangen RN regelaars + naverwarmers	3.342	1.970	0	0	3.342	1.970
Revisie noodstroompaneel	424	424	0	0	424	424
Vervangen 4 stuks koelmachines	2.311	4.038	1.650	219	3.961	4.257
Renovatie 10KV net	2.984	2.816	0	0	2.984	2.816
Renovatie terreinverharding straatmeubilair	2.493	2.403	0	1.513	2.493	3.916
Update TT/IT + back-bone	5.273	4.781	0	17	5.273	4.798
Infrastructuur gekoeldwater decentraal	1.610	1.623	400	0	2.010	1.623
Modificatie gebouw, installatie en terrein	4.741	3.748	0	291	4.741	4.039
(Stalen) plafondplaten	1.117	350	0	40	1.117	390
Rookmelders/branddetectie	885	244	0	221	885	465
Riolering/leidingen/waterberging	1.701	1.207	0	0	1.701	1.207
Stoomproductie	1.750	0	0	296	1.750	296
Subtotaal DHAZ-lange termijn onderhoud	50.265	40.826	3.170	3.779	53.435	44.605
DHAZ-kleine werken						
	57.994	54.030	5.839	3.355	63.833	57.385
DHAZ-huur						
	1.100	1.637	100	149	1.200	1.786
Totaal DHAZ en overgangsregime	317.765	262.625	33.588	20.909	351.353	283.534

Ter identificatie

Enkelvoudig overzicht van onderhandse en hypothecaire leningen ultimo 2016

(x 1.000)

Datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werkelijke-rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflossingswijze	Aflossing 2017	Gestelde zekerheden
	€				€	€	€	€	€			€	
18-12-2001	23.823	30	onderhandse	5,14%	12.706	0	794	11.912	7.943	15	lineair	794	rijksgarantie
15-11-2005	72.600	30	onderhandse	3,76%	48.400	0	2.420	45.980	33.880	19	lineair	2.420	pos./neg.*
20-12-2005	26.206	30	onderhandse	1,03%	17.470	0	873	16.597	12.232	19	lineair	874	rijksgarantie
01-04-2008	23.000	8,75	onderhandse	**	23.000	0	0	23.000	0	0	geen	23.000	geen
02-10-2009	11.345	20	onderhandse	0,91%	7.941	0	567	7.374	4.533	13	lineair	567	rijksgarantie
27-11-2009	25.000	20	onderhandse	4,78%	17.500	0	17.500	0	0	0	lineair	0	geen
15-04-2011	11.345	20	onderhandse	1,01%	9.077	0	569	8.508	5.676	15	lineair	567	rijksgarantie
16-07-2012	25.000	20	onderhandse	***	21.250	0	1.250	20.000	13.750	15	lineair	1.250	WfZ****
24-12-2012	22.689	20	onderhandse	2,70%	19.285	0	1.134	18.151	12.476	16	lineair	1.135	rijksgarantie
Totaal					176.629	0	25.107	151.522	90.490			30.607	

* een positieve en negatieve hypotheekverklaring en het recht van eerste hypotheek

** het rentepercentage is 0,55% boven 3 maands Euribor met een cap van 5% en een floor van 2,5%

*** het rentepercentage is 0,27% boven 6 maands Euribor waarbij een renteswap is afgesloten met een gefixeerde rente van 2,37% voor de volledige looptijd

**** borgstelling door Stichting Waarborgfonds voor de Zorgsector

In 2016 is een lening met een restwaarde van € 17,5 miljoen vervroegd afgelost. Per 01-01-2017 wordt de bulletlening van € 23 miljoen afgelost. De daaraan gekoppelde collar komt per dezelfde datum te vervallen.

Van de totale restschuld van de onderhandse en hypothecaire leningen ultimo 2016 ad € 151.522.000 is € 120.915.000 verantwoord onder de schulden op lange termijn en € 30.607.000 onder de schulden op korte termijn.

Ter identificatie

III.8 VASTSTELLING EN GOEDKEURING JAARREKENING

Bestuursverklaring en vaststelling jaarrekening

De Raad van Bestuur van het Academisch Ziekenhuis Leiden verklaart hierbij dat de jaarrekening 2016 van de LUMC-groep naar waarheid en in overeenstemming met de richtlijnen, zoals deze in 2016 van toepassing waren, is opgesteld. De jaarrekening 2016 is vastgesteld door de Raad van Bestuur in zijn vergadering van 18 mei 2017.

Leiden, 18 mei 2017

w.g.
prof. dr. W.J.M. Spaan
voorzitter

w.g.
prof. dr. P.C.W. Hogendoorn
decaan

w.g.
H.P.J. Gerla RA
lid

Goedkeuring jaarrekening

De door de Raad van Bestuur vastgestelde jaarrekening 2016 is goedgekeurd door de Raad van Toezicht van het AZL in zijn vergadering van 18 mei 2017. De Raad heeft deze goedkeuring, in zijn rol als Raad van Toezicht van het LUMC mede gebaseerd op de verklaring van het College van Bestuur van de Universiteit Leiden dat in het verslagjaar voldaan is aan de taken op het gebied van onderwijs en onderzoek.

Het toezicht door de Raad van Toezicht heeft zich gericht op het beleid en de gang van zaken bij de rechtspersoon Academisch Ziekenhuis Leiden (h.o.d.n. LUMC) waartoe ook behoren de gebieden die tot de verantwoordelijkheid van andere in de jaarrekening genoemde rechtspersonen behoren.

Leiden, 18 mei 2017

w.g.
dr. C.A. Linse
voorzitter

w.g.
prof.dr. E. Briët
lid

w.g.
mw.drs. E.C. Meijer
lid

w.g.
mw. dr. N.D. de Ruiters
lid

w.g.
drs. D.G. Vierstra
lid

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

JAARREKENING 2016

IV OVERIGE GEGEVENS

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

IV.1 Identificatiegegevens, juridische status, samenwerkingsverbanden en resultaatbestemming

Algemene identificatiegegevens

Naam verslagleggende rechtspersoon:	Academisch Ziekenhuis Leiden (h.o.d.n. LUMC)
Rechtsvorm:	Publiekrechtelijke rechtspersoon
Adres:	Albinusdreef 2
Postcode / Plaats:	2333 ZA Leiden
Telefoonnummer:	071-5269111
Nza-nummer:	Categorie 20, nummer 1400
Nummer Kamer van Koophandel:	27366422
E-mailadres:	informatie@lumc.nl
Internetpagina:	www.lumc.nl

Juridische status en samenwerkingsverbanden

Het Academisch Ziekenhuis Leiden (AZL) is een zelfstandig publiekrechtelijke rechtspersoon gevestigd te Leiden, handelend onder de naam Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC). De rechtspositie van de werknemers in dienst van het LUMC is geregeld in de CAO Universitair Medische Centra. Onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden vinden plaats tussen de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) en de centrales van overheidspersoneel in het Landelijk Overleg Academische Ziekenhuizen (LOAZ).

Het LUMC heeft een meerderheidsdeelneming in de volgende rechtspersonen:

- LUMC Participaties B.V. te Leiden (100%)
- LUMC Servies B.V. te Leiden (51%)
- Poli Apotheek LUMC B.V. te Leiden (51%)
- Cardiologie Centrum Voorschoten B.V. te Voorschoten (60%)
- Leiden Regenerative Medicine Platform B.V. te Leiden (100%)

Het LUMC heeft minderheidsdeelnemingen in de volgende rechtspersonen:

- Sleutelnet B.V. te Leiden (25%)
- Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde B.V. te Den Haag (20%)
- Holland Particle Therapy Centre B.V. te Rotterdam (33%)
- Participatiemaatschappij Innovation Quarter B.V. te Delft (2%)
- GenomeScan B.V. te Leiden (50%)
- Onderlinge Waarborgmaatschappij Centramed B.A. te Zoetermeer (1%)

Het LUMC Leiden heeft een zeggenschapsrelatie met de volgende instellingen:

- Stichting Houdster van Aandelen Medipark B.V. te Leiden
- Medipark B.V. te Leiden
- Stichting Curium-LUMC Academisch Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie te Oegstgeest
- Stichting Trombosedienst Leiden en Omstreken te Leiden
- Stichting Leiden Regenerative Medicine Platform te Leiden
- Stichting Contacten Bedrijfsleven te Leiden

Naast de relatie met bovengenoemde instellingen heeft het LUMC met diverse instellingen een vorm van samenwerking, zonder dat sprake is van een formele beleidsbepalende zeggenschap.

Resultaatbestemming

Van het resultaat ad. € 21.433.000 is € 6.672.000 toegevoegd aan het collectief gefinancierd gebonden vermogen en € 14.761.000 toegevoegd aan het niet-collectief gefinancierd vrij vermogen.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

IV.2 Kwantitatieve gegevens inzake de besteding Rijksbijdrage

De Rijksbijdrage wordt aan het LUMC beschikbaar gesteld ten behoeve van de meerkosten patiëntenzorg samenhangend met onderwijs en onderzoek.

Bij de berekening van de hoogte van de Rijksbijdrage is uitgegaan van de volgende productieparameters:

Basisvoorziening infrastructuur					
- aantal nuttige m ² :	102.189				
Werkplaatsfunctie voor onderwijs					
- aantal eerste jaars studenten geneeskunde 2016: ¹	314 ²				
		2011	322	2014	314
		2012	313	2015	317
		2013	313	2016	315
- aantal artsdiploma's 2016:	267 ³				
		2011	300	2014	257
		2012	291	2015	265
		2013	253	2016	296
Werkplaatsfunctie voor onderzoek					
- aantal promoties 2016:	145 ³				
		2011	117	2014	162
		2012	139	2015	148
		2013	135	2016	145
Overige afspraken inzake de besteding van de Rijksbijdrage 2016:					
Co-assistentenplaatsen:					
	LUMC		124		
	Suriname		8		
	Affiliatiepartners		289		
Opleidingsplaatsen:					
- Huisartsgeneeskunde			230		
- Verpleeghuisgeneeskunde			77		
- Specialisten-opleiding			536		

¹ Dit betreft het getelde aantal studenten. Dit aantal wijkt af van de Numerus Fixus.

² Voor de berekening wordt het gemiddelde van de jaren 2013 en 2014 gehanteerd.

³ Voor de berekening wordt het gemiddelde van de jaren 2012 tot en met 2014 gehanteerd.

IV.3 Financiële verantwoording besteding Rijksbijdrage 2016

De nacalculatie besteding rijksbijdrage 2016 is opgesteld aan de hand van het zogenaamde "CapGemini model" waarover met het ministerie van OCW is afgesproken dat het voor de nacalculatie gebruikt kan worden. In deze jaarrekening van het LUMC worden de cijfers voor de vierde maal op deze manier gepubliceerd. Gelet op de nauwe verwevenheid van patiëntenzorg, onderzoek, opleiding en onderwijs binnen het LUMC geeft het model in de visie van het LUMC een betere indicatie dan voorheen van de kosten die gemoeid zijn met onderwijs en onderzoek. In tegenstelling tot voorgaande jaren bestaat er in 2016 geen rekenstaat meer, daarom zijn voor de berekening verdragingskosten dezelfde percentages aangehouden als in voorgaande jaren.

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better
working world

KOSTENTOEREKENING WERKPLAATSFUNCTIE

	LUMC 2016		
	Grondslag	% WPF	WPF
Kosten gebouwen en terreinen	€ 63.264.750	25%	€ 15.816.188
Genormeerde rente en afschrijvingen cf. DHAZ (Bron: OCW)	€ 35.743.864	25%	€ 8.935.966
			€ 8.448.895
			€ -
Overige gebouwgebonden kosten	€ 20.188.557	25%	€ 5.047.139
Dotatie voorziening Groot onderhoud	€ 2.745.515	25%	€ 686.379
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 4.586.814	25%	€ 1.146.704
Kosten medische en overige inventaris	€ 43.928.787	25%	€ 10.982.197
Afschrijvingen	€ 18.856.597	25%	€ 4.714.149
Kosten van kapitaal	€ 942.830	25%	€ 235.707
Huur, Lease	€ 1.078.478	25%	€ 269.620
Verbruik, onderhoud en reparatie	€ 19.029.322	25%	€ 4.757.331
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 4.021.560	25%	€ 1.005.390
Kosten personeel	€ 220.123.251	20%	€ 44.024.650
Medisch specialisten & ondersteuning			
Salaris medisch specialisten	€ 82.885.584	20%	€ 16.577.117
Functiegebonden kosten med. specialisten	€ 2.448.026	20%	€ 489.605
Salaris niet-wetenschappelijk personeel tbv med. specialisten	€ 19.200.062	20%	€ 3.840.012
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 20.906.734	20%	€ 4.181.347
Overige wetenschappelijke staf & ondersteuning			
Salaris wetenschappelijke staf	€ 54.415.428	20%	€ 10.883.086
Salaris niet-wetenschappelijk personeel tbv wetensch. staf	€ 24.486.943	20%	€ 4.897.389
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 15.780.474	20%	€ 3.156.095
Totale verdragingskosten	€ 178.363.966	10%	€ 17.836.397
Waarvan intern	€ 175.154.384	8%	€ 14.566.062
Waarvan extern (affiliatie)		100%	€ -
Relevante zorgproductie A-segment	€ 153.393.011	10%	€ 15.339.301
Totaal aanvaardbare kosten A-segment	€ 319.568.773		
Rekenstaat voor UMC-deel (voor de schoning voor psychiatrie)	€ 319.568.773		
Waarvan Regel 57-korting prestatiecontr. en kortingsmaatr. (=P en M)	€ -		
Aanvaardbare kosten UMC-deel exclusief korting	€ 319.568.773		
Rekenstaat voor SKGA (klinische genetica)	€ -		
Aanvulling op Nza nacalculatie			
Totale correctie op A-segment	€ -166.175.762		
Correctie op rekenstaat UMC-deel	€ -		
Correctie op rekenstaat SKGA	€ -		
Aandeel relevante zorgproductie tov totale zorgproductie		48%	
Evenredige macrokorting	€ -		
Relevante zorgproductie B-segment	€ 24.970.955	10%	€ 2.497.096
Totaal opbrengsten DBC's B-segment	€ 52.022.823		
Correctie op B-segment	€ -27.051.868		
Affiliatie	€ 3.209.582	100%	€ 3.209.582
Affiliatievergoedingen	€ 2.917.802		
Indirecte kosten (10% van directe kosten)	€ 291.780		
Overige kosten	€ 634.818	100%	€ 634.818
Wachtgeld	€ 634.818	100%	€ 634.818
TOTAAL BEREKEND			€ 89.294.249
RIJKSBIJDRAGE WERKPLAATSFUNCTIE 2015 (BRON: OCW)			€ 74.937.941
VERSCHIL			€ 14.356.308

119%
Ter identificatie

IV.4 Relevante (neven)functies van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht in 2016

Relevante (neven)functies leden Raad van Bestuur LUMC

Prof.dr. W.J.M. Spaan

- Voorzitter Stichting Curium*
- Voorzitter Stichting Trombosedienst Leiden e.o.*
- Voorzitter Stichting Houdster van Aandelen Medipark B.V.*
- Lid bestuur Stichting Leiden Bio Science Park*
- Lid bestuur Bontius Stichting*
- Lid Programmacommissie Kwaliteit van Zorg ZonMW
- Voorzitter Commissie Veiligheid in de Zorg ZonMw
- Adviseur Bestuurscommissie Wetenschappelijk Onderzoek STZ
- Lid Comité van Aanbeveling bij 'Museum Boerhaave vernieuwt'

De heer H.P.J. Gerla, RA

- Secretaris Stichting Curium*
- Secretaris Stichting Trombosedienst Leiden e.o.*
- Lid Raad van Commissarissen Sleutelnet B.V.*
- Lid Dagelijks Bestuur Transmuralis*
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting BioPartner Academisch Bedrijvenscentrum Leiden*
- Lid Raad van Commissarissen Genomescan*
- Lid Raad van Toezicht Ambulance Zorg Rotterdam Rijnmond
- Lid Bestuur Stichting Gerard van Kleef
- Vice-voorzitter Raad van Toezicht Stichting Pameijer
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting LRMP Foundation

Prof.dr. P.C.W. Hogendoorn

- Lid Bestuur Stichting Trombosedienst Leiden e.o.*
- Lid Bestuur Stichting Ronald McDonald Huis Leiden* (tot 01-05-2016)
- Voorzitter Nederlandse Commissie voor Beentumoren
- Visiting Professor in Sarcoma Pathology at the University of Oxford
- Visiting Professor of Pathology at Free University of Brussel, Belgium
- Lid Raad van Toezicht Museum Boerhaave
- Lid Bestuur Vereniging van Belangstellenden van de Lakenhal
- Lid Stichting Historische Commissie voor de Leidse Universiteit
- Lid bestuur Maurits en Anna De Kock Stichting en Instituten & Charitas
- Lid Economische Programmaraad Zuidvleugel
- Aandeelhouder Innovation Quarter*
- Bestuurslid Stichting Nacht van Kunst & Kennis
- Bestuurslid Leiden Leeuwenhoek Pre-seed fund B.V.*

* nevenfuncties direct gerelateerd aan lidmaatschap Raad van Bestuur

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
working world

Relevante (neven)functies leden Raad van Toezicht LUMC

Dr. C.A. Linse, voorzitter

- Boardmember McJunkin Red Man Holding Corporation, Delaware, USA
- Lid Raad van Commissarissen AkzoNobel Nederland BV
- Voorzitter Raad van Toezicht TNO
- Voorzitter Commissie voor de Milieu Effectrapportage
- Voorzitter Raad van Toezicht Museum Het Grachtenhuis

Prof.dr. E. Briët

- Lid Raad van Toezicht Stichting READE, Amsterdam
- Lid Gezondheidsraad
- Voorzitter van de Ethische Advies Raad van Sanquin Bloedvoorziening

Mw. dr. N.D. de Ruiter

- Mede-eigenaar en directeur investeringsbedrijf ACEE B.V. *
- Voorzitter Raad van Toezicht van Pink Ribbon
- Voorzitter bestuur Stichting Qurit

Mw.drs. E.C. Meijer

- Voorzitter College van Bestuur Fontys Hogescholen *
- Voorzitter Raad van Commissarissen van Muziekgebouw Frits Philips Eindhoven
- Raad van Toezicht van Citydynamiek Eindhoven 365
- Bestuurslid van Stichting Bestuur Brainport
- Lid van Stuurgroep Smart Industry

Drs. D.G. Vierstra

- Penningmeester in het Bestuur van Hermitage aan de Amstel, Amsterdam
- Voorzitter Raad van Commissarissen van Koninklijke CSK food enrichment
- Voorzitter Investeringscomité van het Friese Energietransitie Fonds FSFE
- Voorzitter van de Raad van Commissarissen van "De Friesland" Zorgverzekeraar
- Lid Curatorium EMFC Controllersopleiding, Universiteit van Amsterdam

* Hoofdfunctie

Rooster van aan- en aftreden leden Raad van Toezicht

Naam	Benoemd	Einde 1e termijn	Einde 2e termijn
dr. C.A. Linse	01-12-2015	01-12-2019	01-12-2023
mw. dr. N.D. de Ruiter	01-02-2013	01-02-2017 (herbenoemd)	01-02-2021
prof.dr. E. Briët	01-08-2010	01-08-2014 (herbenoemd)	01-08-2018
Drs. D.G. Vierstra	01-07-2016	01-07-2020	01-07-2024
mr.drs. C.J.M. van Rijn	01-07-2008	01-07-2012 (herbenoemd)	01-07-2016
Mw. Drs. E.C. Meijer	01-10-2016	01-10-2020	01-10-2024
mw. mr. W. Sorgdrager	01-10-2008	01-10-2012 (herbenoemd)	01-10-2016

Ter identificatie

IV.5 Legitimering academische component

Inleiding

Met het ministerie van VWS en de NZa zijn afspraken gemaakt over de wijze van verantwoorden van de beschikbaarheidsbijdrage academische zorg. Bij de huidige ontwikkelingen naar meer transparantie in de zorg past een heldere maatschappelijke verantwoording van de academische component. Zo is overeengekomen dat de NFU ieder jaar per UMC achteraf inzicht zal bieden in de aanwending van middelen, onderscheiden naar de drie onderdelen topreferente zorg (TRF), ontwikkeling en innovatie (O&I) en het Nationaal Referentiecentrum voor Histocompatibiliteitsonderzoek. Het budget TRF is bedoeld voor zeer specialistische patiëntenzorg gepaard gaande met bijzondere diagnostiek en behandeling. Het betreft een last resort functie waarbij het vaak om tertiaire verwijzing gaat (huisarts – algemeen ziekenhuis – academisch ziekenhuis). Topreferente zorg vereist een infrastructuur waarbinnen vele disciplines samenwerken ten behoeve van de patiëntenzorg en die gekoppeld is aan fundamenteel patiëntgericht onderzoek. Het budget O&I is bedoeld voor de R&D-functie wat betekent nieuwe innovaties bedenken, uitproberen en testen. Deze ontwikkelingen hebben betrekking op de direct patiëntgebonden zorg, organisatie van zorg, aspecten die met voeding te maken hebben of bijvoorbeeld patiëntenvoorlichting. Ook de exportfunctie van kennis behoort tot deze taken. Het doel van het Nationaal Referentiecentrum (NRC) voor Histocompatibiliteitsonderzoek is om onderzoek naar orgaan- en beenmergtransplantaties te verrichten. Dit ziet het Nationaal Referentielaboratorium voor Histocompatibiliteitsonderzoek als haar belangrijkste taak. Daarnaast tracht het laboratorium door de organisatie van de kwaliteitscontroles en de introductie van accreditatie-programma's het niveau van de weefseltypering met name nationaal, maar ook internationaal, te garanderen en te verbeteren. Elk UMC legt afzonderlijk een kwantitatieve en kwalitatieve verantwoording af over de besteding van de middelen in 2016 aan de NZa voor 1 juni 2017. De wijze van verantwoording is vorm gegeven in een afgesproken format, waarin de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- 1) Uitwerking van het verantwoordingsmodel 2016
- 2) Uitkomsten van het verantwoordingsmodel 2016
- 3) Financiële verantwoording Ontwikkeling en Innovatie (O&I)

In bovenstaande onderwerpen wordt onderscheid gemaakt naar kwantitatieve en kwalitatieve parameters. Het eerste onderwerp heeft betrekking op het kwantitatieve deel van de verantwoording. De overige onderwerpen hebben betrekking op de kwalitatieve verantwoording.

1) Uitwerking van het verantwoordingsmodel 2016

Bepaling topreferente patiënten

Bij de verantwoording van de beschikbaarheidsbijdrage academische zorg is, conform 2014 en 2015, uitgegaan van de selectie van academische patiënten op basis van de zogenaamde ROBIJN-labels. De labels zijn sets van criteria die eenduidig academische patiënten identificeren. De labels zijn in nauw overleg met de medische professionals gedefinieerd. Vervolgens is met een statistische analyse, op basis van de labels, bepaald welke patiëntengroepen uniek zijn voor de UMC's. De "gelabelde patiënten" worden gezien, gediagnosticeerd en/of behandeld in UMC's, maar niet, of bijna niet in algemene ziekenhuizen.

Er zijn 10 labels gedefinieerd:

- Patiënt met hoge behandelintensiteit
- Patiënt die zorg vanuit een wetenschappelijke prestatie vergt
- Patiënt die uniek zorgaanbod nodig heeft
- Patiënt die multispecialistische zorg nodig heeft
- Patiënt die on-label weesmedicatie krijgt
- Patiënt die een complexe operatie nodig heeft
- Patiënt met een zeldzame diagnose
- Patiënt die off-label dure medicatie krijgt
- Doorverwezen patiënt
- Jonge multimorbide patiënt

De labels vormen een robuust kader voor de identificatie van academische patiënten in de UMC's, maar zijn nog niet volledig uitontwikkeld. Een aantal labels vraagt nog nadere definiëring. De 10 labels identificeren het grootste deel van de academische patiënten. Niet alle academische patiënten zullen echter worden gevonden. De registratie dient nog verder verbeterd te worden. De doorverwijsregistratie is bijvoorbeeld nog in ontwikkeling. Tussen de UMC's en tussen de specialismen bestaan aanzienlijke verschillen in het percentage academische patiënten. Deze verschillen ontstaan door verschillen in medisch inhoudelijk karakter van de afdelingen, maar ook door de aanwezigheid van speerpunten en landelijke, of Europese expertisefuncties in een specialisme. De gevonden aantallen wijken af van de in de voorgaande jaren gevonden aantallen academische patiënten. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door de betere, nauwkeuriger definiëring van de selectiecriteria. Door de verdere aanscherping van de labels, zullen ook in de komende jaren, veranderingen optreden in de aantallen. Daarnaast mag worden verwacht dat de patiëntenstromen door de ontwikkeling van de zorg wijzigen. Ook hierdoor veranderen de patiëntenaantallen per specialisme ook in de komende jaren.

Kosten

Voor de kostenbepaling van topreferente patiënten wordt, net als in de voorgaande jaren, gekeken naar de kostprijzen. De kostprijzen van de patiëntenzorg worden jaarlijks bepaald door de totale kosten van het UMC te schonen van de kerntaken onderwijs, opleiding en onderzoek. Hierbij wordt de kostprijsystematiek gevolgd van NZa. Na deze schoning resteren de kosten die toegerekend kunnen worden aan het segment patiëntenzorg. Het segment patiëntenzorg bevat naast de reguliere zorg, eveneens de topklinische zorg en de zorg voor topreferente patiënten.

Opbrengsten

Omdat tegenover deze kosten een DOT vergoeding staat, is de DOT vergoeding in mindering gebracht op deze kosten. De resterende kosten worden toegeschreven aan topreferentie. Deze kosten zijn, op basis van de beschikbaarheidsbijdrage academische zorg, naar rato van het aandeel topreferente patiënten, verdeeld over de afdelingen/specialismen.

Ontwikkeltraject

Met VWS en de NZa is afgesproken dat de verantwoording van de beschikbaarheidsbijdrage academische zorg, wordt gezien als een ontwikkeltraject waarmee in de komende jaren een toenemend inzicht wordt gegeven in de kosten van de topreferente zorg in de UMC's.

De omvang van de verleningsbeschikking Academische component is voor het Leids Universitair Medisch Centrum als volgt opgebouwd:

Academische Component LUMC	2016	2015
Topreferente zorg (TRF)	€ 73.582.636	€ 72.306.504
Ontwikkeling en innovatie (O&I)	€ 20.593.156	€ 20.431.123
Korting	€ -12.961.371	€ -12.956.494
Totaal	€ 81.214.421	€ 79.781.132

*Bedragen 2016 zijn op basis van voorlopige verleningsbeschikking 020-1400-BB-2016-ZOV-VE01 en kunnen nog wijzigen na toepassing van definitieve indexering

In 2014 is gehele korting toegepast op het O&I deel. De doelmatigheidskorting 2016 minus korting 2014 is naar rato toegepast op het TRF deel en het O&I deel. Het bedrag voor NRC voor Histocompatibiliteitsonderzoek komt voor 2016 uit op € 417.685,-, voor het TRF deel komt dit inclusief korting uit op € 64.701.721,- en voor het O&I deel komt het inclusief korting uit op € 16.095.015,- (totaal € 81.214.421,-). In de volgende twee paragrafen worden de kosten modelmatig met betrekking tot deze bedragen nader toegelicht.

Ter identificatie

2) Uitkomsten van het verantwoordingsmodel 2016

Als uitkomst van het gehanteerde model is in de onderstaande tabel het percentage topreferente patiënten en de verdeling van de academische component per specialisme weergegeven.

Specialisme	% patiënten	AC 2016
Anesthesiologie	56%	€ 312.899
Cardiologie	46%	€ 4.217.682
Cardio-pulmonale chirurgie	97%	€ 4.548.498
Dermatologie	35%	€ 485.159
Heelkunde	36%	€ 6.640.665
Interne Geneeskunde	56%	€ 18.178.349
Kindergeneeskunde	48%	€ 7.087.296
KNO	45%	€ 2.335.606
Longziekten en Tuberculose	61%	€ 1.331.936
Maag-darm-leverziekten	74%	€ 2.289.199
Neurochirurgie	83%	€ 3.488.749
Neurologie	57%	€ 2.297.994
Obstetrie en Gynaecologie	61%	€ 3.175.887
Oogheelkunde	39%	€ 1.226.751
Orthopedie	47%	€ 2.528.629
Plastische chirurgie	52%	€ 508.581
Radiologie	75%	€ 909.859
Radiotherapie	88%	€ 585.290
Reumatologie & Kl. Immunologie	47%	€ 834.606
Revalidatie	78%	€ 768.772
Urologie	44%	€ 949.313
Totaal		€ 64.701.721

Ter identificatie

3) Financiële verantwoording Ontwikkeling en Innovatie (O&I)

Voor de verantwoording van de O&I bijdrage wordt aangesloten op het rekenmodel dat is ontwikkeld voor de verantwoording van de rijksbijdrage voor de werkplaatsfunctie. In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de berekening weergegeven:

Rijksbijdrage 2016	Aandeel O&I		
	Grondslag	% O&I	O&I
Kosten medische en overige inventaris	€ 43.928.787		€ 1.949.767
Afschrijvingen	€ 18.856.597	5%	€ 942.830
Kosten van kapitaal	€ 942.830	5%	€ 47.141
Huur, Lease	€ 1.078.478	5%	€ 53.924
Verbruik, onderhoud en reparatie	€ 19.029.322	5%	€ 951.466
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 4.021.560	5%	€ 201.078
Kosten personeel	€ 220.123.251		€ 22.012.325
Medisch specialisten & ondersteuning			
Salaris medisch specialisten	€ 82.885.584	10%	€ 8.288.558
Functiegebonden kosten med. specialisten	€ 2.448.026	10%	€ 244.803
Salaris niet-wetenschappelijk personeel tbv med. specialisten	€ 19.200.062	10%	€ 1.920.006
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 20.906.734	10%	€ 2.090.673
Overige wetenschappelijke staf & ondersteuning			
Salaris wetenschappelijke staf	€ 54.415.428	10%	€ 5.441.543
Salaris niet-wetenschappelijk personeel tbv wetensch. staf	€ 24.486.943	10%	€ 2.448.694
Indirecte kosten (20% van directe kosten)	€ 15.780.474	10%	€ 1.578.047
Totaal			€ 23.962.092
Toegekend O&I			€ 16.095.015

Bij de berekening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- 5% van de kosten van medische en overige inventaris heeft betrekking op O&I activiteiten
- 10% van medisch, wetenschappelijk en ondersteunend personeel heeft betrekking op O&I activiteiten

Toegekend O&I is inclusief korting Academische Component

Ter identificatie

Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better
 working world

IV.6 Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht en de raad van bestuur van Leids Universitair Medisch Centrum

Verklaring over de in de jaarverslaggeving opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Leids Universitair Medisch Centrum te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarverslaggeving opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Leids Universitair Medisch Centrum op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi (RvW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige en geconsolideerde balans per 31 december 2016;
- de enkelvoudige en geconsolideerde resultatenrekening over 2016 en;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Leids Universitair Medisch Centrum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2015/2014

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT, de brief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) d.d. 20 februari 2015 en de Regeling Controleprotocol WNT 2016 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2015/2014 zoals bepaald en verantwoord door Leids Universitair Medisch Centrum als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2015/2014.

Verklaring over de in de jaarverslaggeving opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarverslaggeving andere informatie, die bestaat uit:

- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de RvW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de RvW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de overige gegevens in overeenstemming met de RvW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de RvW. In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de zorginstelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de zorginstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de zorginstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de zorginstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de zorginstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de zorginstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een zorginstelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen ;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 24 mei 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M.J. Noordhoff RA